

7-19. Yüzyıl Sürecinde Tevhidi Düşünce'ye Göre Bilgi İnşa Etmedeki Öncü Türk-Bilgeleri

Leading Turkish-Islamic Wisemen in Constructing Knowledge Based on Tawhid Thought During the 7th - 19th Century

Dr. Osman ŞİMŞEK*

Öz:

Batı modernleşmeci bilginin kökenlerinin, *Tevhidi Düşünce* ilim geleneğine bağlı Türk-İslam ilim adamlarının 7,-8.yüzyıldan itibaren ürettikleri bilgiye dayandığı bilinmektedir. Fakat A.Comte oluşturduğu modern sosyoloji anlayışına göre dünya 13. Yüzyıla kadar ilkel (teolojik) dönemdedir. Oysa 7. Yüzyıldan 13.yüzyıla kadar hatta 19.yüzyıla değin dünya siyasal sistemine en ileri ilmi bilgi ile kendi yönetimini hâkim kılan bir İslam medeniyeti mevcuttu. Öte yandan Batı'nın 5. yüzyıl ile 13. yüzyıl arasında kendi karanlık dönemidir. Bu dönemden özgün bilgi üretme, nitelikli bilgiye sahip olma, ilim inşa etme gibi vasıfların Batı dünyasında olmadığı açıktır. Buna göre bu zaman aralığında bilginin kaynağı; İslam medeniyetinin ileri yapısını sağlayan *Tevhidi Düşünce*ye dayalı bilgi anlayışı ve bu noktadan hareket eden Türk-İslam ilim adamlarıdır.

Tevhit, İslam'ın özüdür. Tevhit kâinat işleyişinin ana kanunu belirler. Buna göre kainattaki herşey tevhit kanuna göre çalışmaktadır. Tevhidi Düşünce ise İslam'ın bilgi inşa etme yöntemidir. İnsan ve toplum ise “düşünce” ile ”bilgi”yi, tevhit anlayışına göre oluşturmaktadır. Böylece tüm ictimai(sosyal) ilimler ile ilgili olan herşey, Tevhidi Düşünce bilgi yöntemine göre inşa edilmektedir. Hiçbir medeniyet kendi özgün bilgi sistemi olmadan, diğer medeniyetler üzerinde asla iktidar ola-

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, osimsek6666@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8347-1913>

maz. Bundan dolayı İslam, Tevhidi Düşünceye dayalı bilgi yöntemi ile özgün ve öncü ilim adamları inşa etmiştir. Bu ilim adamları da Tevhidi Düşünce yöntemi üzerinden tüm ilimlerde özgün bilgi inşa etmişlerdir. Buna göre Türk-İslam medeniyeti, tüm ictimai, siyasi, kültürel, teknik, sağlık vs gibi ilmi bilgi alanlarında Tevhidi Düşünce yöntemine göre “bütüncül bilgi” oluşturma yeterliliğine sahip bir mahiyet taşımaktadır.

Bu bağlamda bu çalışmada 7. yüzyıldan özellikle 19. yüzyıla kadar Türk-İslam ilim adamlarının ürettikleri tevhidi kaynaklı özgün bilginin ve bilgi yönteminin, Batı medeniyetinin bilgi kökenlerini oluşturduğunun ilmi deliller ile ortaya konulması, çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır.

Anahtar sözcükler;*Tevhit, Tevhidi Düşünce, Sistem, İlim, Bilim, Aydın*

Abstract:

It is known that the origins of modern Western knowledge are based on the knowledge produced during the 7th-8th century by the Turkish-Islamic scholars who were dedicated followers of Tawhid Thought. Although the world is in the primitive (theological) period until the 13th century according to the modern sociological understanding of A. Comte, there is an Islamic civilization dominating the world political system with its most advanced scientific knowledge from the 7th century until the 13th century and even until the 19th century. Indeed, the period between the 5th and the 13th century is the dark period of the West itself. In this period; it is clear that the Western world did not have the qualifications such as producing original knowledge, having qualified knowledge, and building knowledge. In the light of this information, the source of knowledge in this time period is the knowledge based on Tawhid Thought which provides the advanced structure of Islamic civilization and the Turkish-Islamic scholars who act from this point of view.

Tawhid is the essence of Islam. Tawhid determines the main law of universe operation. Accordingly, everything in the universe works according to the law of Tawhid. Tawhid Thought is Islam's way of building knowledge. Human and society constitute thought and knowledge according to the understanding of the tawhid. Thus, everything related to all ictimai (social) knowledge is constructed according to the method of knowledge of the tawhidi thought. No civilization would ever rule over other civilization without its original knowledge system. Therefore, Islam has built original and pioneering scholars with the tawhidi thought-based method of knowledge. These scholars also built original knowledge in all wisdom through the Tawhidi Thought method. According to Turk-islam civilization has a structure which qualification of holistic knowledge accord to methodology of tawhid thought on all ictimai (social), political, cultural, technical, medicine etc just as knowledgeable information.

In this context, the main purpose of this study is to reveal the scientific evidence showing that the original knowledge and knowledge management which was produced by Turkish-Islamic scholars especially from the 7th century until the 19th century forms the knowledge roots of the Western civilization.

Keywords:Tawhid, Tawhid Thought, System, Wisdom, Science, Intellectual

“İlim Kuvvettir”

Giriş:

Bir medeniyetin/ülkenin/toplumun özgün düzenini kurmada(millî sistemini inşa etmede) ihtiyaç duyulan en gerekli üç kesim ile bir de düşünce yönteminin bulunması gerekmektedir. Bu üç kesim başta *alimler* (özgün düşünceden hareket eden öğretim üyeleri), *umera* (adaletli devlet yöneticileri) bir de *ticaret ve sermaye kesimi* olan millî girişimcilerdir. Tüm bunların toplum düzenini kurmada ana görev yapıcı bir faaliyeti gerçekleştirmeleri için eşgüdümlü ve uyumlu şekilde yapılandırılan bir *millî toplum düşüncesinin bilgi yöntemine* (Türkiye özelinde *Tevhidi Düşünce* ilmi bilgi yöntemi) ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye'nin 21. Yüzyılın ilk çeyreğinde en temel acil ihtiyacı, özgün(tevhidi) düşünce sistematigiinden hareketle kendi medeniyet değerlerine göre ilmi bilgi inşasına yönelmesine duyulan ihtiyacıdır(www.ozgundusunce.org.6.02.2018,13:37).Bu bağlamda bu ihtiyacı giderecek en hayati unsur ise *Tevhidi Düşünce* üzerinden bilgi üretebilecek öğretim üyesidir. Yani Türkiye'nin en öncelikli giderilmesi gereken ihtiyacı *Tevhidi Düşünce* bilgi yöntemine göre bilgi inşa edebilen öğretim üyesi (alim) açığıdır giderme ihtiyacıdır. *Bunun gerçekleştirilmesi içinde Tevhidi Düşünce merkezli ilim dalları ve ilim alt dallarının sistematik işleyiş kurgusunun varlığına dikkat çekmek, ilk temel "ihya" merkezli inşa hareketi niteliğidir.* Bu noktaya dikkat çekmeden sonra ikinci aşamada *Tevhidi Düşünce* temelli ilim dalları ve bu ilim sahalarının alt dallarının önemini vurgulamak esastır. Bundan sonraki üçüncü aşama ise bu ilim ve ilim alt dallarının ihyasının ve inşasının nasıl yapılabileceğine yönelik bakış açılarının, görüşlerin geliştirilmesi meselesidir. Bu noktaya gelebilmek için de Türk-İslam düşüncesine sahip ilim adamlarının *Tevhidi İlmi bilgi* üretme geleneği öncelikle ortaya konularak tüm alanlarda ilmi bilgi üretebilme yeterliliğine sahip olmak gerekmektedir. Buradan hareketle *tevhidi ilim geleneğinin* tüm zamanlarda insanlığa sunulan kök bilgi kaynağı olduğunun ortaya konulması gerçeği, esasında bu çalışmanın yapılmasının ana temasını oluşturmaktadır. Bu maksadın gerçekleşmesi adına öncelikle geleneğin medeniyetimizdeki öncü ilim adamlarından kısa örnekler verilerek, *Tevhidi Düşünce* ilmi bilgi geleneği üzerinden 7. yüzyıldan 17. Yüzyıl sonuna kadar ama bunun 19. Yüzyıla kadar da süren hâkimiyet etkisinin hüküm sürdüğünü, ilim adamı müktesebatımızdan bazı örnekler sunularak gösterilmektedir. Buradan hareketle günümüze dönük olarak "özgün bilgi inşa etme" konusundaki anlayışın gelişmesine de bir gönderme yapılmakta olduğu belirtilebilir.

Bilgi Yöntemi Açısından Modernist/Materyalist Düşünceden "TEVHİDİ DÜŞÜNCE"ye Geçilmeye Duyulan İhtiyaç Üzerine

Türkiye'de özellikle 1923 sonrası modernist –pozitivist siyasal dayatmalara bağlı olarak toplumu yönetmek ve geliştirme için üniversitede üretilen bilginin, pozitivist temelli olmasının bir anda ortaya çıktığı düşünülmemelidir (Şimşek 2013 :330). Bu durumun oluşumunun arkasındaki tarihsel, kültürel, düşünsel, siyasi ve iktisat eksenli unsurların başta olmak üzere çok yönlü bir etkilenme programının varlığı görülmeyen, hemen 1923 ile işe başlamanın bizleri, doğrudan "bü-

yük resmi “ görememe körlüğüne itebilmektedir. “Büyük resmi” görememek ise bir başka ifade ile sadece bir parçadan/noktadan/tek faktörden bakma yetersizliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu durum ise hiçbir zaman konu ile ilgili hakikatin bilgisine tam olarak ulaşamamayı sağlamaktadır. Buna göre ictimai(sosyal) bir hadiseye tek noktadan/tek faktörden bakma körlüğünün oluşmasının ana nedenlerinden birisi ise medeniyetin “özgün düşünce” sistemi”nden uzaklaşılması ile oluşmakta olduğu söylenebilir. Çünkü pek yaygın olarak bilinen bir Hadis-i Şerife göre, “bir kötülük görüldüğünde elinizle, elinizle gücünüz yetmez ise o zaman dilinizle ve ona da gücünüz yetmez ise kalbinizden buğz ederek engellemeye çalışınız” ikazı çerçevesinde kötülüğü eliyle düzelterek olan ise “devlet” unsurudur. *Kötülüğü diliyle düzelterek olan ise toplumun aydınları, ilmi kesimi ya da öğretim üyesi olan ilim adamlarıdır.* Bu da olmaz ise her insan kendi kalbinden bu kötülüğe sevgisizlik taşıması gerekmektedir.

Tevhit, Tevhidi Düşünce ve Tevhidi İlmi Bilgi

Tevhit; Allah'ın “Tek” olması, eşi ve benzerinin olmadığı (yani Ehad olması), tüm yetkin özellikleri kendisinde toplandığını bilmek ve buna inanmaktır. Yine tevhit “ezeli olanı hadis (sonradan yaratılan varlıktan) ayrı tutmak; yaratılan yüz çevirip ezeli olana yönelmektir (İmam Gazzali 2015:60). Buna göre tevhit, Allah'ın ortaya koyduğu birlik kanununa göre işleyen düzen ve ilim anlayışını, insanın salt aklına göre üretmiş olduğu düzen ve bilim anlayışından farklı tutmayı ifade etmektedir. Böylece ilahi tevhit anlayışına göre içtimai düzen (sistem) , tevhide bağlı ilimler(iktisat, siyaset, eğitim, içtimaiyat, ruhiyyat, tarih/tarih felsefesi...) gibi ilimler ile hadis olan yani sonradan yaratılan insanın salt akli ile üretilmiş bilim alanları(materyalist felsefe, doğa felsefesi, sosyoloji, psikoloji, politika, ekonomi ...) gibi bilimlerin pozitivist anlayışa göre kurgulamasına karşı farklı bir duruşu, bakışı ve incelemeyi ifade etmektedir. Buna göre tevhit ve tevhide bağlı ilimi yöntem olan *Tevhidi Düşünce* anlayışı ile hadis olan yani sonradan yaratılan sınırlı varlık olan insanın salt akli ile ortaya koyduğu materyalist düşünce ve onun pozitivist bilim anlayışı, birbirinden çok farklı ve benzemezlik üzerine kurulu olan bir bakışın var olduğunu ortaya koymaktadır. Çünkü sonradan yaratılan yani hadis olan varlıklar; “birbirine benzeme”, “denklik”, “birbirleriyle bitişiklik veya ayrı olma”, “birbirine yakınlık”, “karışıklı”, “girme, çıkma”, “değişme”, “yok olma”, “bir başka şekle dönme”, “bir yerden başka bir yere intikal” gibi sonlu ve sınırlılık içeren sıfatlara sahip olduğu görülür. Oysa Ehad (tek) olan Allah, bu sınırlı ve sonluluk taşıyan sıfatlardan uzak ve çok yücedir. Hiçbir varlıkta onun bütün her şeyi kuşatan ilmi bulunmamaktadır. Buna göre bütün kâinat, kâinatı oluşturan ilimler, tüm ilim alanları ve tüm varlıklar Ehad olan Allah'ın hükümranlığı altında ve bilgisindedir (İmam Gazzali 2015: 60-61). Böylece tevhit, yaratılmış varlıklarda görülen farklılığın hepsinin tek ilahi kaynaktan geldiği görüp “cem “ halinde yani “birlik” üzere bulunması olarak da ifade edilebilir (İmam Gazzali 2015:62). Buna göre Allah, kullarının farklı farklı fiillerinin yöneticisi olması, tüm evreni tevhide kanunu-

na göre yönetmesi ve âlemlerin Rabbi olması gibi gerçekler, tevhidi ilim anlayışını oluşturmaktadır. Bu açıklama aynı zamanda tüm ilimlerin, tüm eşyanın ve maddi varlıkların her birini hiç yoktan örneksiz olarak yaratanın (El-Bari İsmi) Allah olduğunu da ifade etmektedir (Muhammed Gazali Tarihsiz :72).

Tevhid Düşüncesi her şeyin Allah'ın iradesi ve kudreti ile oluştuğuna yönelik bir ilmi anlayış ve kabulü ifade etmekte olduğu söylenebilir. Buna göre *Tevhidi Düşünce* de salt akılcı nedenselliğe değil bunun tam zıddına, Allah'ın kudret ve iradesine bağlı olan bir nedenselliğin yani sünnetullahın varlığına bağlı ilmi yöntemle sahip olduğu ifade edilebilir (Faruki 2017 :16).

İslam'ın özü tevhittir denebilir. Buna göre İslam umranı (medeniyeti) ve İslam kültürü, bünyesinde tahlil ve tasvir kapasitesi bulunan ve kendine özgü bir bilgi yöntemine haiz olan bir vasfa sahiptir (Faruki 2017:35). Bu bilgi yöntemini de, *Tevhidi Düşünceye dayalı bilgi yöntemi* şeklinde ifade etmekteyiz. Böylece İslam'ın özü olan *Tevhidi Düşünce* anlayışın bilgi yöntemine göre İslam'ın kültür, umran (medeniyet) anlayışlarının ana yapısı oluşmuş olmaktadır. Yani İslam medeniyetinin ve kültürünün temel yön verici unsuru tevhittir ve *Tevhidi Düşünce* anlayışı olmaktadır (Faruki 2107: 35). Bu tevhit unsuru, İslam medeniyetine kimliğini vermektedir. Yine tevhit ve buna bağlı *Tevhidi Düşünce* içtimai alandaki bütün unsurları, birbirine bağlayan bir organik bünyeye dönüştürmektedir. Böylece farklı unsurları bir araya getirmede tevhit, bütüncül birlikçi özelliğini ve rengini bu organik bünyeye vererek (Faruki 2017:36), hâkim bir birlikçi medeniyet, ictimai kültürel yapının oluşmasına yol açmaktadır.

1.2.Tevhidi Düşünceye Dayalı Bilgi Yöntemi

Taklitçilik ile bir toplum/medeniyet, hepten kendi değerlerinden uzaklaşacağından, kaçınılmaz olarak bağımlı kalmaya mahkûm olmaktadır. Böyle o toplum/medeniyette ki; bilgi yöntemi, düşünce yöntemi, aydın/öğretim üyesi ve üniversite kurumu, bu taklitçilikten hareket eden bilgi yöntemi vasıtasıyla bağımlılaştırılmıştır. Adeta şahsiyetsizleştirilmeye mahkûm edilmiş olmaktadır.

Bu çalışmada kurulan teorik alt yapı üzerinden var olan gerçekliği açıklama süreci, bu bölümde, Türkiye'nin bilgi üretme dünyasında yoğun ve yönlendirici pozitivist bilgi ve düşünce baskısından çıkıp "*Tevhidi Düşünce*" merkezli bilgi, düşünce ve ictimai sistem üretebilmesinin nasıl ve niçin gerekli olduğu sorusunda yoğunlaşma içinde olması önem taşımaktadır. Bu soruya anlamlı ve ilmi cevap üretebilmek için ;

-Öncelikle medeniyetimizin tarihsel arka planını ortaya koyarak işe başlamanın yöntemsel olarak ihtiyaç olduğu söylenebilir.

- Ardından da 19.yüzyıldan günümüze değin modernleşmeci materyalist düşüncenin medeniyetimiz üzerinde "*Sosyal Düşünce ve Sosyal Bilimler*" yoluyla oluşturduğu "taklitçi" etkisinin varlığını dikkate alarak konuya girilmesi gerek-

mektedir. Ancak bu anlayışların Osmanlı 19.yüzylında ve 20.yüzyıl “modernist Yeni Türkiye” ’sinde “hangi araçlar” “nasıl” kullanılarak, toplum ve sisteminin kurucu yapısı öncelikle ortaya konulması gerekmektedir. Bu yolla da modernist yapının/anlamsal dünyasının adım adım *1. Yeni Türkiye'nin* sistem yapısına yerleştirilme sürecinin evreleri ortaya çıkarılmış olunacaktır. Bu ortaya çıkarılış ise felsefi anlayış, siyaset ve sosyoloji/içtimaiyat ilmi çerçevesinde ortaya konulması önem taşımaktadır.

19.yüzyıl Osmanlı Devleti – Modernist Yeni Türkiye üzerinde sosyal düşünce değişimini içerden; siyaset, bürokrat, yerli işbirlikçi aydın ve pozitivist bilgi üreten öğretim üyesi ile sağlamıştır. Aynı zamanda dışardan ise İngiliz, Fransız ve Alman düşünce sistemi başta olmak üzere muhalif medeniyetin tavrının; düşünce, siyaset, tarih bilinci ile ekonomik bakış algılarının etkisiyle söz konusu sürecin nasıl geliştiğinin görülmelidir. Söz konusu bu durumda eleştirel yöntemle ortaya konulması gerekmektedir. Ancak bu yolla konunun derinliğinin, inceliğinin bir sistematik bakış dâhilinde açığa çıkması sağlanmış olabilir. Bunun içinde öncelikle İslam medeniyetinin ortaya çıktığı 7.yüzyıldan 19.yüzyıla kadarki süreci ele alınarak, Müslüman Türklerin özgün “*Tevhidi Düşünce*” anlayışına dayalı bilgi yöntemi üretilen bilgi ile dünya siyasetine nasıl bir yön vermiş olduklarının ifade edilmesine gerek duyulmaktadır. Bundan sonara 19.yüzyıl ve düşünce dünyasının değişime uğramasına değinilerek medeniyetlerin son iki yüz yıldaki durumları ortaya konulacaktır.

2.7. Yüzyıl-19.Yüzyıl Arası (1200Yıl) “Tevhidi İctimai Düşünce”ye

Dayalı İslam Medeniyet “Sistemi”nin Dünyaya Yön Vericiliği

İslam medeniyeti dünya sistemi içinde 7.yy. da ortaya çıkıp, 8. yüzyıl ile13. yüzyıl arasında zirve bir konumda bulunmuştur. Dünya sisteminden uzaklaşmaya yönelik hız kaybı ise İslam medeniyetinin/umranının Osmanlı Devletinin 18. Yüzyıl sürecinde başlayıp (Braudel 2001:103), 19. yy başlarından itibaren dünya sisteminde hâkim durumda olmaktan uzaklaşmaya başladığı görülür. Bu dönem arasında yani 7. yüzyıl ile 19.yüzyıl aralığında yani 1200 yıl süresince üstün olduğu dönemdeki ; yönetim, ticaret, savaş sanayi, askeri stratejisi *Tevhidi Düşünce* ilmi bilgi üretme anlayışına göre oluşturulmuş ve üstünlüğünü de bu ilahi bütüncül düşünce yöntemine göre sağlamıştır (Braudel :2001 :95).

2.1. İslam medeniyeti 7-19. Yüzyıllar Arasında İlim Anlayışı ve Bilgi Yöntemi

İslam medeniyeti 7.Yüz yıl ile 19. Yüzyıllara tekabül eden zaman aralığında yu- karıda ifade edilen söz konusu alanlara ilaveten; bilgiyi, kavramsal çerçeveyi ken- di tevhit anlayışına göre oluşturduğu görülür. Böylece İslam medeniyeti Osmanlı devleti özelinde kendisinin ictimai bilgi anlayışını, bilgi yöntemini, ictimai dünya

görüşünü merkeze alarak; bütün ictimai/sosyali, siyasali, iktisadını, sanayisini, düşünce yapısını, hukuk anlayışını ve işleyişini, akıl kavrayışını, insan ve böylece topyekûn kültür, zihniyet ve medeniyet anlayışlarını, bu “*Tevhidi Düşünce*” temeline göre anlamlandırmıştır. Bu bağlamda Braudel 13.yüzyılda Selçuklu toplumunda da ticaret ve girişimciliğin, devlet ile uyumlu ve gelişmeci bir çizgide ele aldığını ifade etmektedir. Buna göre Selçuklu toplumu; toplum hayatını “*Tevhidi Düşünce*”ye göre yapılandırmış olduğundan tüm ticaret, girişimcilik sanayi ilişkilerini “bir”lik anlayışı üzerinden devlet ile uyumlu bir “*iletişim, etkileşim*” çerçevesinde hayata geçirdiği görülür. Oysa bu dönem aralığında Batı medeniyetinde, bu kavramların feodalite, aristokrasi, kral, kilise ilişkisi ekseninde, eşitsizlikçi, tekelleşme zihniyeti ve sömürü üzerine kurulu olduğu görülür (Şimşek 2013: 155). Orta çağ sürecinde Batı medeniyetinde topluma, iktisada... ait pek çok bilginin, ağırlıklı olarak “*Tevhidi Düşünce*” toplum görüşüne sahip İslam medeniyetinden ve O’nun temsilcileri olan önce Selçuklu ve sonrasında Osmanlı’dan geçtiğini belirtilir. Bu bağlamda Braudel; Ortaçağ döneminde Batı, *Tevhidi Düşünce* üzerinden hareket eden İslam medeniyetini temsil eden toplumların ticari hayatta kullanmış oldukları pek çok kavramı, Batı’nın bu medeniyetten ödünç aldığına dikkat çeker. Buna göre “*Tevhidi Düşünce*” ekseninden kendi zamanında önemli bir toplum yapılanması ortaya koyan Selçuklu’ların; ticaret, girişimcilik ve sanayi işleyişine yönelik iktisat-toplum hayatında kullandıkları gümrük, mağaza, perakende satış yapılan vadeli alım türü olan mahatra, ipek, pirinç, şeker kamışı, kâğıt, pamuk gibi çok kavramı Batı’ya ihraç etmiştir. Braudel, Batı’nın da bu kavramları kendi toplumsal yapısı içinde Doğu’daki İslam dünyasından alarak kullandığı belirtilir (Braudel 2004 :499).

İslam medeniyetinin ortaya koyduğu “kişini kendi el emeği ile helal kazanmasının” teşviki, “dünya ahiretin tarlasıdır”, “rızkın onda dokuzu ticarettedir”, “iki günü birbirine eşit olan aldanmıştır”, “hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya, hemen ölecekmiş gibi ahirete hazırlanın” Hadis-i şerif beyanlarıyla, öncelikle İslam’ın hem dünyaya bakmasındaki ilim zihniyetini, ilşim zihniyetini oluşturan yöntemi öğrenmiş oluyoruz. Ayrıca dünya üzerinde yaşanan içtimai hayatta, insanın nasıl davranış ortaya koyması gereken bakış açısında öğrenmiş oluyoruz. Buna göre tüm bu alanları düzenleyen ana bilgi yöntemi ise *Tevhidi Düşünce* bilgi yöntemi olduğunu bilmekteyiz. Böylece yukarıda anılan hadis-i şeriflerin işaret ettiği ilim alanlarını “*Tevhidi Düşünce*” anlayışına göre yapılandırılmış olan ticaret zihniyeti ve ticaret merkezli dünya görüşünü, İslam toplum düzeninin sağlanmasında önemi oldukça belirgin olarak ortaya çıkmış olmaktadır. Bu önemin ise “*Tevhidi Düşünce*”nin başta; “iktisat-din”, “iktisat-devlet”, “iktisat- içtimaiyat (toplum)”, “iktisat-kültür” ilişkilerini kıyamete kadarki süreçlerde ilahi ölçülere göre düzenlemiş olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Buna göre *Tevhidi Düşünce*” *ilmi anlayışının* “*insan-toplum hayatı-din*” etkileşimi çerçevesinde “iktisat” ın çeşitli unsurlarıyla işbirliği içindeki işleyişini düzenleyici olarak ortaya konulduğu görülmektedir. Çünkü tevhit anlayışının kıyamete kadar daim olacağı İslam inancı temelinden hareketle *Tevhidi Düşünce* anlayışının düzen kurucu bilgi yönteminin, “*daima*” gelişmeye açık ve gelişmeyi düzenleyen bir toplum işleyişini ortaya koyan

bir zihniyeti yansıtmakta olduğu söylenebilir. Bu bağlamda “*Tevhidi Düşünce*”nin benimsediği “ticaret- ictimaiyat (toplum) yapılanması- kavram” ilişkisi modellemesi, Batı Avrupa'nın ileriki süreçlerde ortaya çıkacak olan başarısının temelini oluşturmada öncül unsurlardan birisi olduğu ifade edilebilir.

Braudel, Avrupa kapitalizminin başlangıcının, İtalyan kentlerinden başlayan uzak mesafe ticaretinin, esasında Roma'dan başlamayıp, 11-13.yüzyıllar arasında “*Tevhidi Düşünce*”ye göre bir toplum yapılanmasına sahip İslam medeniyetinin ticari başarısından aldığı konusuna dikkat çekmekte olduğu görülür.

Braudel “*Tevhidi Düşünce*” merkezli İslamiyet'in “çok sayıda endüstri ve üretimin ihracata yönelik olarak doğmalarına, çok sayıda geniş çaplı ekonominin oluşmasına tanık olmuştu... İslam âleminin her yerinde esnaf kuruluşları yerli yerindedir ve maruz kaldıkları değişmeler (ustaların yükselmesi, eve iş verme, şehir dışındaki tezgâhlar) Avrupa'nın sonradan tanık olacaklarına fazlasıyla benzetmektedirler, öylesine ki bunu ancak ekonomik bir mantığa bağlamak söz konusu olabilir” diyerek (Braudel 2004 :500), bir yandan Avrupa ticari hayatında çok önceleri kavram ve kurumlar itibariyle ticaret konu olan içtimai/toplumsal yapıların İslamiyet'ten Avrupa'ya geçtiğini belirtir. Öte taraftan da iktisadi merkezli faaliyetlerinin de esasında (7-13. Yüzyıllar sürecinde yani karanlık Avrupa döneminde) “*Tevhidi Düşünce*” temelli toplum yapılanmasında var olduğunun da işaretlerini vermekte olduğu söylenebilir. Bütün bu tarihsel toplumsal olgular “*Tevhidi Düşünce*” temelli olarak içtimai (toplumsal) “bir”liği sağlayan toplum modeli olarak değerlendirildiğinde, Batı kapitalizminin ithal etmiş olduğu bir şey varsa bunun, her halükarda İslam medeniyetinden geçmiş olduğu söylenebilir. Bu anlamda Braudel “Batı uygarlığı, İslam âleminin başlangıcından beri sahip olduğu ve sanki karşılıksız olan kolaylıkları tanımamıştır. Tarihin sıfır düzleminden başlamıştır. Din ile ekonomi arasındaki diyalog, bu uygarlığın ilk adımlarıyla başlamıştır”(Braudel 2004 : 501). Braudel 'in de işaret ettiği gibi “*Tevhidi Düşünce*” temelli İslam medeniyetinin; ticaret- toplum, din-iktisat, dünya-ahiret bütünselliğini kendi ictimai yapısı içinde dinamik olarak ortaya koyan bir toplum kurgusuna sahip olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda “*Tevhidi Düşünce*”ye dayalı toplum işleyişine sahip yukarıda anılan toplum kurgusu(içtimai düzen yapılanması) içinde merkezi konuma sahip konular başta olmak üzere pek çok şeyin, Batı medeniyetine kaynaklık ettiği anlaşılmaktadır. Bu konuda zaten Braudel, *Batı uygarlığına geçen pek çok şeyin İslam Medeniyetinden geldiğini ama Batı'nın bunu ifade etmede dürüst olmadığına yönelik görüşleri de önem taşımaktadır.* Bu bağlamda *Batı'nın dürüst olmama halini ifade etme bakımından İslam-Batı arası ilişkide “anlam kayması” oluşturan anlayışlardan birisini örnek vermek gerekirse tarihçi A.Mez İslam'ın en parlak dönemlerinden birisi olan 8-13 yüzyıl arasını, “ altın çağı” olarak ifade etme anlamında “Rönesans “ tabirini kullanmıştır. Bu *Tevhidi Düşünce* temelli dönemi, “İslam'ın “Rönesans”ı olarak ifade ederek, Batı'nın 15.yüzyılda İtalya'da olduğu gibi” maddi zenginliği” ve “entelektüel birikimi”ni merkez alarak 8-13. Yüzyıllar arası İslam*

medeniyetinin gelişimini, zenginliğini, gelişmiş şehir kültürünü ancak, 15. Yüzyıldaki İtalya'nın gelişimini ifade eden unsurlara göre tanımlamaktadır (Braudel 2001 :110). A.Mez'in bu değerlendirmesi ise esasında "anakronizme" içine düşülerek yapılmış bir değerlerindirme olduğuna işaret etmektedir. Söz konusu beyana göre bu ideolojik tarih ve toplum analizinin, ilmi dürüstlükten uzak bir siyasal süreç değerlendirmesini yapıldığının gösterilmesi bakımında önemli bir örnek olduğu söylenebilir. Bütün bunların Batı anlayışı ve onun bilim temellendirmeleri(özellikle sosyal(içtimai) ilimler alanında), "ikircikli" ikiyüzlü bilim anlayışını da ortaya koyduğu göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Özellikle 8-13. Yüzyıl arası ilk parlak dönemini yaşayan İslam medeniyeti "*Tevhidi Düşünce*" üzerinden kurmuş olduğu "birlikçi/ehadiyyet" merkezli toplum yapısını oluşturan anlayışını, İslam medeniyet coğrafyası üzerindeki her yerde "birlikçi " düzen aklı ile başta; "sanat", "şiiir", "felsefe" endüstriler, teknikler, mobilyalar, tıbbi reçeteleri "tek "tip olarak inşa ettiği görülür (Braudel 2001: 111-112). Bu da "*Tevhidi Düşünce*"nin tüm İslam coğrafyasında ictimai (toplum) hayatına, toplum hayatını oluşturan düşünce, kültür, sanat, siyaset, eğitim, teknik alanlar ... gibi konularda özgün olarak, yön verici bir mahiyetinin var olduğunu ve buna göre düzen kurmuş olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Yine ele alınan zamanlar aralığındaki "*Tevhidi Düşünce*" merkezli İslam medeniyetinin toplum kurgusunda "iletişim" in içtimaiyat (sosyal yapıyı) oluşturmadaki önemine binaen İslam medeniyet zihniyetinin "yol" kültürü üzerine yoğunlaşmış olduğu da görülür. Buna göre "*Tevhidi Düşünce*" temelli dünya görüşünü ortaya koyan İslam Medeniyeti, ictimai(toplumsal) birliği ile etkileşimi sağlamak ve siyasal hâkimiyetinin önünü açmak için gerekli gördüğü olan unsurların başında "medeniyet-yol- iletişim" ilişkisinin ictimai medeniyet aklı ile kurulması gereken bir konu olarak görmüştür. Bu anlayışa göre "medeniyet-yol" etkileşimi çerçevesinde iletişime dayalı içtimai tevhit toplumunu oluşturmada, İslam medeniyet yapısının "yol" inşa etme konusunda hassasiyet göstermiş olduğu görülmektedir. Böylece "*Tevhidi Düşünce*", "medeniyet- siyasal hâkimiyet -"yol" ilişkisi ekseninde; -merkezi devlet yapılanmasının oluşumuna,-onun içtimai birliğini sağlamadaki rolüne "iletişim" üzerinden de dikkat çeken bir yoğunlaşmanın varlığı ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda İslam medeniyetinin siyasal "hâkimiyetini kuran teknik unsurların başında", "*Tevhidi Düşünce*" nin kültürel anlayışının çerçevlendirdiği ulaşım merkezli "yol" tekniğine sahip olmasının gelmekte olduğu belirtilir. Bu konuda Braudel "...Yollar onun zenginliği, varlık nedeni, uygarlığıdır. Yüzyıllar boyunca, yolların sayesinde "egemen" bir konumda kalacaktır" diyerek, modernist kavramsal çerçeveden hareketle **Tevhit medeniyetinin dünya siyasetindeki üstün strateji kurma niteliğine** dikkat çekmektedir. Bu bağlamda yine Braudel'in deyimi ile "İslamiyet en mükemmelinden bir hareket, transit uygarlığıdır ; buda uzaklara yapılan gemi yolculukları ve çok yönlü kervan dolaşımını gerektirmektedir" beyanın da bulunmuştur (Braudel 2001 :97). Bu açıklama ise esasında "*Tevhidi Düşünce*" temelli medeniyetin, zamanın en ileri toplum yapılanması/teşkilat yapısı kurma mantığına, "ictimai birlik oluşturma" siyasetine ve buna dayalı hassas bir dünya görüşünün varlığını ortaya koymakta olduğunu göstermektedir.

Braudel'in İslamiyet olarak değerlendirdiği “*Tevhit Düşünce*” sistemine dayalı özgün yapılanmada; yol, yola bağlı kervansaray ve kervan sistemi, girişimcilik, ticaret ile eğitim alanındaki medreseleri “düşünce zirveler”i olarak görmesi (Braudel 2001: 98-101), “*Tevhidi Düşünce*” ictimai(toplum) anlayışının, tüm ictimai(toplum) alanlarına yönelik sahalarda çalışmalarını ve yapılandırılmalarını özenle geliştirildiğini ortaya koymaktadır. Bu hareketli “*kurucu düzen (sistem) akli*”, her konuda yetiştirilmiş ilim adamları ile kurumlarını da buna göre oluşturmuştur. Yukarıda verilen “tek” çi toplum unsurlarına ilaveten örneğin “*Tevhit Düşüncesi*”ne dayalı İslam medeniyetinin toplumunda, “*ilim*” ile içeriği *tevhidi bakışlı olan “felsefe” ya da tevhidi Düşünce anlayışına göre inşa edilmiş felsefe* alanında da, yoğun bir derinlik bulunmaktadır. Buna ilaveten başta trigonometri ve cebir alanlarındaki gelişmeler ile “coğrafyacı, matematikçi, astronomi gözlemcileri,... optik, kimya (alkolün damıtılması, iksir yapımı, sülfirik asit elde edilmesi), eczacılık (Batı'nın kullandığı ilaçların yarısından fazlası İslam aleminden gelmiştir; sinameki, ravent, demirhindi, kusturucu ceviz, kırmızböceği, kafur, şuruplar, yakılar, pomatlar, merhemler).Tıp konusundaki bilgiler ve bu ilim alanlarındaki bilgileri üreten bilginlerden oluşan ”*Tevhit Düşünce*”ye dayalı ilim toplumunun, *Batı'nın bildiklerinden tartışmasız olarak çok daha üstün bir konumdadır* (Braudel 2001:115). Tıp konusunda bir örnek vermek gerekirse Mısır'lı İbn el-Nefis, “akciğer dolaşımını”, Michel Servet'den üç yüzyıl önce ortaya koymuştur” (Braudel 2001:115). *Yine “Tevhidi Düşünce”* anlayışının başarısını ortaya koyan en önemli özelliklerden birisi de; bilgiyi “aktarma” yoluyla veya doğrudan dışardan “almak” ile ya da “taklit ederek” alma gibi kendisini sınırlayan bir durum içine girerek, başarılı olmamıştır. Bunun tam tersi olarak İslam medeniyeti, “*Tevhidi Düşünce*” anlayışı üzerinden; özgün olmayı, gelişmeciliği, yeni şeyler üretmeyi ve icat etme üzerinden” *bilgi – ilim*” ilişkisini kurarak, kendi başarısını yakalamıştır. Bunun üzerinden de İslam medeniyeti, “*bilgi- iktidar*” ilişkisini “*Tevhidi İctimai/ Düşünce*” anlayışına göre kurmuştur. Çünkü ilk emirin “*Oku*” olması buna yol gösterici bir başlangıç noktasını ifade etmektedir. Bu anlayışın üzerine her şeyin(tüm ilimlerin ve eşyanın) “*Tevhidi Düşünce*” ilmi anlayışına göre “*okunması*” anlayışı üzerinden kurgulanan toplum sistemi, ortaya koyduğu “bilgi- iktidar” modeli çerçevesinde 7.yy dan 19.yy. başına kadarki süreç olan 1200 yıllık dönemdeki aktif dünya siyasetine yön vericiliğini oluşturmuştur. Bu başarı ise esasında, *Tevhidi Düşünce* ilim geleneğinin içtimai/sosyal düşünce ve bilgi anlayışına göre *her şeyin tevhit merkezli okunması ilim geleneği ile gerçekleşmiştir*. Böylece *Tevhidi Düşünceye* göre iktisadi “*oku*”, *Tevhidi Düşünceye* göre siyaseti “*oku*”, *Tevhidi Düşünceye* göre içtimaiyatı (sosyolojiyi) “*oku*”, *Tevhidi Düşünceye* göre fiziği, kimyayı, astro-fiziği ...”*oku*” ilmi anlamına ulaşılmış olunur.

Günümüz itibariyle “*Tevhidi Düşünce*” anlayışının “İctimai(toplumsal) düzen (sistem)”kuran bu tarihsel arka planın gerçekliği içinde, medeniyetimizin içtimai/sosyal düşünce anlayışı adına “*güven duymak*” gerekmektedir. Ancak bu gelişmeci durumun 18. yüzyılda hızı düşmekle beraber, özellikle 1750-60 bandından göre sonra artarak devam etme ve 19.yüzyılın başından itibaren de açık bir gerileme

sürecine girmiştir (Genç 2000:336). Bu bağlamda 7-19.yüzyıl sürecinde Türk- İslam ilim adamlarının “*Tevhidi Düşünce*” üzerinden ortaya koydukları ilim sahalarına bakmak gerekirse özet olarak bazı ilim adamları ve çalıştıkları ilim sahalarını görmek gerekmektedir. Buna göre bütün bu anlatılan durumları tarih çizelgesi üzerinde gösterilmek istenirse şöyle bit şematik görüntü ortaya çıktıği görülmektedir:

Söz konusu 1200yıllık süreçte “*Tevhidi Düşünce*” temelli bilgi inşası

“*bilgi-iktidar*” ilişkisi ekseninde lider, yön verici İslam medeniyeti düzeninin dünyaya hâkim olmasına yol açmıştır. Bu hâkimiyeti sağlayan da hiç şüphesiz;

Tevhidi Düşünce üzerinden inşa edilen (bilgi yöntemi),

b - Kendi medeniyet ve ahlak değerlerine göre bilgi üreten(zamanı okuyan öze uygun yeni bilgi üretme),

Türk- İslam ilim adamları ve onları özgün keşif ve icatları ile oluşturdukları öncü ilim

inşaalarıdır (özgün düşünce sistemine sahip İlim adamı) .

Bu üç unsur, Türk-İslam medeniyetinin ilmi anlayışının; lider toplum ve dünyaya yön verici medeniyet kurmadaki ana unsurlar olup, bunların günümüzde de ve gelecekteki herhangi bir dönemde ideal olarak sağlanabilmesi halinde, kıyamete kadar cari olacak tevhit in yeni dönemlerde de dünya üzerinde düzen (sistem) kurması muhtemel olarak gözükmektedir.

2.2. Türk- İslam medeniyeti 7-19. Yüzyıllar Arasında *Tevhidi Düşünceye* Dayalı İlim Adamları ve Öncü İlmi İcatları

7. ile 19. Yüzyıllar arasında yani 1200 yıllık zaman aralığında yön verici İslam medeniyet devletlerinin *Tevhidi Düşünce* bilgi anlayışı üzerinden bilgi üreten ilim adamlarının, günümüz tabiriyle öğretim üyelerinin özgün ilim alanlarını inşa ettikleri bilinmektedir. Ancak bu öncü özgün bilgi inşası ise oryantalizmin tesirinde şekil alan modern bilimin Türkiye sürecine etki eden sözde bilimsellik anlayışı, bu 1200 yıllık özgün ilim birikimini gözden uzak tutan, adeta onu “yok” sayan bir tutumu da cari kılmıştır. İşte bu *oryantalist modern bilimimiz* tapıcılığının cariliği, Türk ilim hayatını, “bilimcilik/bilimizim” üzerine kurgulayarak onu, modernist-pozitivist bilgi yöntemine göre şekillendirilmiştir. Böylece söz konusu bilimimiz anlayışı; Türk üniversitesinde, akademiyasında ve bu kurumların yetiştirdiği

yazar- çizer takımında, Türk-İslam medeniyetinin öncü ilim adamı ve ilim inşası gerçekliğini görmeme, onu tanımama, ona karşı yabancılaşma içine sokmuş olduğu açıktır. Hatta bu modernist bilimimizci salt(saf) akılcı yöntem zihniyeti, *Tevhidi Düşünce* anlayışı üzerinden 1200 yıl süresince özgün bilgi üreten Türk-İslam ilim adamlarını bilme konusunda cahil durumuna düşüren bir bilimselliği ve bilim adamlığını ve eğitim anlayışını dayatmıştır. Oysa aşağıda bazılarını örnek vererek açıklayacağımız Türk-İslam *Tevhidi Düşünce* bilgi yöntemine göre bilgi inşa eden ilim adamlarının, Batı karanlık çağı içinde (5-13 yüzyıllara arası) iken dahi, özgün ilmi bilgi geliştirdikleri açık bir şekilde ortaya konulmuştur.

Batı, A.Comte'nin "Üç Hal" yasasına göre 13. Yüzyılda ilkel düzeyde (teolojik dönemde) iken yani Batı'nın bilgi düzeyi, bilgi yöntemi, özgün ilim alanlarını bulma ve ona göre özgün ilim adamı yetiştirme veri tabanı, 13. Yüzyılda neredeyse sıfır düzeyindedir (Comte 1964 :19). Bu bağlamda örneğin kartografya(hava ve harita benzeri tüm ilimleri gösteren alan)15.yüzyıldan itibaren Yunanlı'lar üzerinden Avrupalıların ortaya koyduğu eser olarak sanılmaktadır. Bu konuda Fuat Sezgin" Müslümanların astronomide, matematikte, beşeri coğrafyada bu kadar ilerledikleri halde neden Avrupalı'lılar gibi enlem ve boylam derecelerine dayanarak haritalar yapamadılar" şeklinde soru üzerinde yoğunlaştığını belirterek, bu soruya cevap aramaya yöneldiğini ifade etmektedir. F.Sezgin bu bağlamda Avrupa hakimiyet merkezli görünen yada gösterilen bu alana yönelik kendi kendisine" Acaba bu bilgiler Avrupa'lılara nereden geldi?...Avrupa'lılar o zamanlar enlem ve boylama dayanarak harita yapamıyorlardı o zamanlar sadece Müslümanalar biliyordu" şeklinde düşünceler üzerinden Avrupal'lıların bunu bir yerden almış olduğunun sorusunu araştırması üzerine bu sormuş olduğu sorunun cevabını 16.yy da yaşayan Mercator'un kitaplarında bulduğunu belirtmektedir(Sezgin 2018 :117). Bu konuda Mercator'un kitaplarından elde edilen bilgiler çerçevesinde F.Sezgin" Evet...Bugün kullanmış olduğumuz haritaları aslen Müslümanlar yapmıştı. Ben bunu ispat ettiğime inanıyorum" demiştir(Sezgin 2018:117). Bu konuda A.Comte'nin 13.yüzyıla kadar teolojik düzey diye ifade ettiği süreç Batı'yı içermekte olduğu açıktır. Çünkü Batı'da bilimin "canlanma hareketi", ancak İslamiyet'in ortaya çıkmasıyla kendini göstermiş olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Böylece Avrupa'nın 12.-13. Yüzyıllar sürecinde ilk tercümelemlerle bilgiyi ancak heceleme düzeyinde öğrenmeye başlayan ve"16 yüzyıl ve ardından da "günümüze kadar giderek hızlanan ...bilimsel başarılarını azımsanmayacak ölçüde İslam döneminin çalışmalarına borçlu olduğu inkar edilemez" bir gerçeklik olarak belirtilmektedir(Yıldırım 2001 :14). Buna göre Batı'nın 13 yüzyılda teolojik süreçten çıkarken dünya bilgi merkezi *Tevhidi Düşünce*ye dayalı İslam medeniyeti olduğundan, Batı'ya bilgi öğreten ilk öğretmeni konumundaki öğreticinin de İslam dünyası olduğu çok belirgindir. Buna göre 13-19. Yüzyıl arasından İslam Medeniyetinin *Tevhidi Düşünce* ilim yöntemine göre oluşan bilgi ve bilgi aklı ile ilim alanlarında kurucu ve yön verici olduğu arka plana sahip olduğunu söz konusu örnek üzerinden ifade edilmiş olunmaktadır.

7. Yüzyıldan 13 yüzyıla, oradan da 19. Yüzyıla değin Türk-İslam medeniyetinin (umranın) insanı, ilim adamı, *Tevhidi Düşünce* yöntemine dayalı metodik bilgi

üretme, yeni ilim sahalarının icadı, yeni bilgi keşfi ve onun hızı son derece nitelikli bir şekilde pozisyon aldığı görülür. Bunun kanıtı da aktif dünyaya siyasetinin yaşandığı dönemde Türk-İslam devletlerinin siyasi hâkimiyet coğrafyasının varlığıdır. Örneğin 1699’da Osmanlı Devleti üç kıtada 24 milyon km kare toprağa sahipliğini *Tevhidi Düşünce* merkezli; kendi iktisat, hukuk, siyaset, eğitim, hak, adalet, girişimcilik, yöntem ilmi, içtimai düzen (sistem) yapılanması, ... ilmi alanlara öncülüğü ile siyasal hakimiyet kurduğu görülebilir.

Batı hem kendisini hem de dünyayı, 13. Yüzyıla kadar ilkel teolojik dönem olarak tasnif ederken, İslam medeniyeti başta 7-13. Yüzyıl sürecinde dahi dünya sistemine yön veren bir “siyaset,” ilim aklı” ve düşünce yöntemini ortaya buna göre de bilgi üreterek, “*bilgi-iktidar*” ilişkisine göre dünya lideri çok açıktır. Bu söylenilenleri kaynaklardan istifade ederek belirtmek gerekirse, Türk-İslam ilim adamları ve onların özgün icat ve ilmi keşifleri ve yeni ilim inşa eden ilim sahalarını oluşturmaya yönelmiş bazı isimleri belirtebiliriz. Bu ilim adamları “*ilim -akıl- yöntem*” ilişkisini diri tutan ilim adamalarımızdır. Bunların varlığını bazı örnek isimlerle ortaya koymak gerekir.

8. ile 19.Yüzyıl arasında yaşamış “*Tevhidi Düşünce*” üzerinden bilgi üreten Türk-İslam Düşünürlerinin bazılarının ilmi ilgi alanları ve ilimde öncülük gösteren örneklerini alfabetik sraya göre ele alalım. Bu ilim adamlarının ele alınışı ansiklopedik bir çalışma olarak değil de hemen hepsinin “*Tevhidi Düşünce*” ilim-akıl- bilgi ve yöntem” anlayışı üzerinden özgün öncü çalışmaları ortaya konduğunu göstermek amacıyla ele alınmıştır.

Türkiye’de özellikle modern Batı paradigmasına bağlı bilgi, ağırlıklı olarak 19.yüzyıl süreciyle yoğun olarak başlatıldığından, 7-19. yüzyıllar arasındaki yaşamış Türk-İslam ilim adamlarını ve bilgi üretme yöntemlerini bu modernist anlayış söz konusu etmeyerek, adeta onların “yok” sayılmasına doğru bir bakış açısını oluşturduğu görülmektedir. Oysa bunun doğru olmadığını gösterme açısından Türk-İslam ilim adamları ve onların ürettiği keşif ve icat edici bilginin var olduğunu gösterilmesi önem taşımaktadır. Çünkü modernite kendini merkeze alarak başka bir medeniyetin ilim geleneğini, onun bilgi yöntemini “yok” saymaktadır. Fakat modern medeniyet zihniyeti, başka medeniyet ya da medeniyetleri kendisi “yok” saymakla o medeniyet ya da medeniyetlerin ” yok” olamayacağını da bilmesi gerekmektedir. Buna göre, tevhidi özgün zihniyet yaklaşımı ile Türk-İslam düşünürlerine, çalışmalarına “*Tevhidi Düşünce*” yöntem geleneği açısından bakıldığında, aşağıdaki bazı Türk-İslam ilim adamlarından örnek gösterimle, Türk-İslam medeniyetinin özgün ilmi bilgi birikiminin tablosunun ortaya çıktığı görülür;

-Abdülhamid İbn Türk (?-830): İbni Türk Amu Derya bölgesinde yer alan Kottal veya Gilan doğumlu olduğu belirtilir 9.yüzyılda yaşamış İbn Türk, sayılar teorisi ve Cebir konularında ilmi çalışmalar yapmış bir *Tevhidi Düşünce* merkezli bilgi üreten bir Türk-İslam âlimidir (Çelik 2016 :37).

-Ali Bin Abbas (? - 994): 1000 sene önce ilk kanser ameliyatını yapan ilim adamıdır.” Kılcal damar sitemini ilk defa ortaya atan ilim adamıdır. Eski çağın

en büyük hekimlerinden olan Hipokratesin (Hipokrat) doğum olayı düşüncesini kökünden değiştirmiştir. Ali Bin Abbas eseri olan Kâmilü's-sinâ, "İbn Sînâ'nın el-Kânûn fi't-tıb adlı eserinden önce tıp dünyasında büyük yankılar uyandırmıştır. Ali bin Abbas'ın Kâmilü's-sinâ adlı eseri, İbni Sina'nın eseri gibi XIII. yüzyıla kadar Avrupa'da ve İslâm dünyasında klasik bir ders kitabı olarak okutulmuştur." Batı'da Liber Regius (hükümdar kitabı) adıyla bilinen ve iki bölümden meydana gelen eserin ilk yarısı nazariyata, ikinci yarısı ise pratik tıp bilgilerine ayrılmıştır. Ali b. Abbas bu eserinde İbn Sînâ'dan önce psikoterapinin önemini vurgulamış ve psikoloji ile tıp arasındaki ilişkiye dikkat çekmiş" bir ilim adamıdır (Ayşegül Demirhan Erdem <http://www.islamansiklopedisi.info/>,29.03.2018,12:44).

-**Ahmed Bin Musa (?-878)**: 9. yüzyılda yaşamış günümüz tabiriyle "sistem mühendisliğinin" ve "sibernetik" ilmini *Tevhidi Düşünce* anlayışına göre kuran ilim adamıdır. Bu alanların öncüsü konumunda olup astronom, mekanikçi ve matematikçi ilim adamıdır. Halife Me'mun zamanında *Tevhidi Düşünce* ilim geleneği ve ilmi bilgi üretme yöntemi bağlamında ortaya konulan çalışmalarından birisi "Kitabul Hiyel" olup, sistem mühendisliği ve mekanik alanında yazılmış eserdir (Çelik 2016 :69-70).

-**Ali Kuşçu (? - 1474)**: Asıl adı Alaeddin olan Ali Kuşçu, meşhur Türk-İslam medeniyetinin **Tevhidi Düşünce** bilgi geleneği içinde yetiştirdiği astronomi ve matematik bilgini olan ilim adamıdır. **Tevhidi Düşünce** merkezli astronomi ilminin Osmanlı Devletinde yayılmasına çok önemli katkılar sağlamıştır (Ülken 2000 :268).

- **Akşemseddin (1389 - 1459)**: Fatih döneminin büyük bilginlerinden birisi ve tabiptir. Pasteur tam 400 yıl önce mikrobu bulan *Tevhidi Düşünce* merkezli bilgi üreten ilim adamıdır. İstanbul'un fethinin manevi babasıdır (Çelik 2016 :279).

-**Ammar**: 11.yüzyılda ilk katarakt ameliyatını kendine özgü bir yöntemle yapan Müslüman ilim adamıdır.

-**Battani** :9.,10.yüzyıl sürecinde (858 – 929) yani hicri üçüncü asırda, yaşamış seçkin bir matematikçi ve astronomdur(Demir/Tosun,2008,s.32).Dünyanın en meşhur 20 astronomundan biri olup, İslam'ın *Tevhidi Düşünce* anlayışına göre bilgi üreterek "*trigonometrinin mucidi*" olup, "*sinus ve kosinüs tabirlerini kullanan ilk bilgin*"dir. Bu yönüyle Batı'ya trigonometriyi Battani öğretmiştir. Battani sayesinde Batılılar trigometriyi anlayıp, kullanabilecekleri bir şekle girmiştir (Çelik 2016 :83). Batlamyus'un kuramını ve varsayımlarını aşmıştır. Batlamyus'un en önemli ilmi üstünlüğü Güneş'in apoje hareketini (hareket-i evciyye) bilgisini özgün olarak inşa etmiştir (Demir/Tosun 2008:33).

-**Biruni/Beyruni (973 - 1048)**: Dünyanın döndüğünü ilk bulan *Tevhidi Düşünce* merkezli ilim üreten bir dâhidir. *Tevhidi ilmi metodik Düşünceye* dayalı ilk bilgi üreten İlim adamlarındandır (Bilgiseven 1994 :51). Ayrıca matematiksel coğrafyanın bağımsız bir ilim olarak gelişmesinin ilk yolunu açandır(Sezgin 2018:

185).Ayrıca Ümit burnunu, dünyanın çağının bugünkü değerlere çok yakın olarak bulan Biruni, Amerika ve Japonya'nın varlığından bahseden ilk ilim adamı olma vasfına sahiptir. Biruni/Beyruni Amerika kıtasının varlığını Kristof Colomb'un Keşfinden 500 sene önce ifade etmiş derin bir âlimidir. Gezegenlerin güneş etrafında döndüğünü Galileo'dan 600 yıl önce belirten Biruni, ayrıca matematik, jeoloji, coğrafya, felsefe, tıp, fizik ve astronomi gibi ilim dallarında eserler vermiştir (Çelik 2016:147-152) .

-**Cabir Bin Hayyan:** 8 ve 9. Y.Y. aralığında “721 – 815 yılları arasında yaşamış olan C.B. Hayyan *Tevhidi* Düşünce bilgi yönteminden hareket ederek, atom bombası fikrinin ilk mucidi ve kimyanın babası sayılır. Günümüzden 1200 yıl önce maddenin en küçük parçası olan atomun da parçalana bileceğini belirtmiştir. “Modern kimyanın meşalesini tutuşturan” kişi olarak bilinir (Koç Aydın 2008 (a): 312-313).

-**Ebu Cahiz :** 8 ve 9. YY arasında **yani** ”776 – 869” yılları arasında yaşamış ve “*Tevhidi Düşünce*”ye bağlı bilgi üreten biyoloji ve zooloji ilminin öncülerinden olan Ebu Cahiz, bir yandan hayvan gübresinden amonyak elde etme işlemini başarmış, bir diğer yandan da biyoloji ilmindeki değişmeye “tevhidi” bakımdan dikkat çekerek, Darwin'in materyalistleştirerek kullandığı evrim fikrinin biyolojideki tevhidi temelli kurucusudur (Şimşek 2016:77-78).

-**Cezeri :** *Tevhidi* Düşünceye bağlı bilgi üreten bir alim olan Cezeri, *ilk sistem mühendisi ve ilk sibernetikçi ve elektronikçi ve ilk robotu yapıp çalıştıran ilim adamı olarak bilinir.* Cezeri “1136 – 1206” yılları arasında yaşamış bilgisayarın babası, otomatların kurucusu,su saatleri,kan alma tekne aracını, suyu yukarı çıkaran araçları, kapama sisteminin dökümünü ortaya koyan sistem mühendisi olarak da bilinir (Unat 2008: 378-390). Leonardo da Vinci'nin El Cezeri'nin otomatonlarından etkilendiği belirtilir (Çelik 2016 :206). Robot ilim alanında çalışmalar yapan Cezeri, otomatik sistemler kurmakla birlikte, otomatik olarak çalışan sistemler arasında denge kurmayı da geliştirmiş bir ilim adamıdır (Çelik 2016: 207).

-**Demiri :** “1349 – 1405” yılları arasında yaşamış olan Demiri, Avrupalılardan 400 yıl önce ilk zooloji ansiklopedisini yazmış olan *Tevhidi Düşünceye* bağlı bilgi üreten alim/ilim adamıdır. **Demiri** “Hayatül Hayavan” isimli kitabı yazmış İslam alimidir.

-**Dinaveri :** 9.yüzyılda “815-895” aralığında yaşamıştır. Dinaveri, *Tevhidi Düşünce* ilim geleneğine bağlı bilgi üreterek botanikçi ve astronomi alim olarak tanınır.

-**Ebu'l Fida :** “1273 –1331” yılları arasında yaşamış ve *Tevhidi Düşünceye* bağlı bilgi üreten Ebu'l Fida, büyük bir bilgin tarihçi ve coğrafyacı olarak bilinir (Çelik 2016 :226-22).

-**Ebu'l Vefa :** 10.yüzyılda 940-998 yılları arasında yaşamış ve *Tevhidi Düşünce* ilim anlayışı ekseninde yetişen bir büyük matematik ve astronomi bilgini olan Ebu'l Vefa trigonometriye tanjant kotanjant sekant ve kosekant kavramlarını ma-

tematiğe ve ilim dünyasına kazandıran matematik bilgini olarak bilinir. Ebu'l Vefa trigonometri yanında cebir ilmi ile derinleşmiş bir alimdir. O döneme kadar bilinmeyen dördüncü dereceden denklemlerin çözümünü gerçekleştirdi. Hintlilerin ve Eski Yunan'lıların çözemediği bir çok problemi geometrik yollarla çözmeyi başarmış (Çelik 2016:106- 107), bir *Tevhidi Düşünce* merkezli akla sahip ilim adamıdır.

-**Ebu Maşer:** 8-9 yüzyıllar arasında”785 - 886“ *Tevhidi Düşünce* ilim geleneğinin bütüncül bilgi aklı ile Med-cezir olayını (gel-git) ilk keşfeden bilgin olarak belirtilir. Yine *Tevhidi Düşünce* ilim geleneğinin bütüncül bilgi aklı bilgi üreten diğer Türk-İslam temelli ilim adamlarına bakıldığında;

-**Evlıya Çelebi** (1611 - 1682): Büyük Türk seyyahı ve meşhur seyahatnamenin yazarı olup, **Tevhidi Düşünce** bilgi geleneğinden hareket ederek, dönemin toplum, insan ve içtimai düzen ve içtimai ilişki anlayışının bilgisini ortaya koymuştur.

- **Farabi** : 9 ve 10.yüzyıllar sürecinde yaşamış (870 - 950) olan Türk kökenli ilim adamı Farabi, Aristo felsefesini Meşşailik akımı içinde ayetleri akılcılaştırma çabaları içinde bulunan yönü olmakla birlikte, “ses olayını ilk defa fiziki yönden” ele alarak açıklama getiren bir düşünürdür. Hava ve boşluk üzerine çalışmış, bu konularda özgün kuramlarını (Boşluk Üzerine) adlı eserinde ortaya koymuştur (Unat 2008 :376).

Farabi'nin Batı düşüncesine etkisi oldukça önemli olmuştur. “ Daha az bilineni ise Hıristiyanlığa yaptığı İslamî katkısıdır. Kur'an'ı temel alan eserleri Albertus Magnus ve St. Thomas Aquinas'ı etkilemiştir(Sarıçam/Erşahin 2015: 259).. Batı'lı düşünürlerden Hammond, Farabi hakkında Batı'nın önemli düşünürlerini etkilediğini belirtir. Bu konuda Hammond, The Philosophy of al-Farabi and Its Influence on Medieval Thought (Farabi Felsefesi ve Ortaçağ Düşüncesine Etkisi) adlı kitabında, St. Thomas Aquinas'ın Summa Theologia ve Summa Contra Gentiles adlı eserlerinin doğrudan Farabi'den alınmış unsurlar, hatta bazen kelimesi kelimesine tekrarlar içerdiğini belirtir. Hammond (Myers'in aktardığına göre) buna bazı örnekler verir: Farabi 'ye göre yaratılmamış varoluş ebedi iken, Aquinaslı Thomas'a göre Varoluşun kendisi mutlak sonsuz olarak kabul edilir. Yine Farabi'ye göre ilk sebep olarak Tanrı mutlak fail iken, A.Thomas'a göre Tanrı mutlak fail olmalıdır der. Farabi'ye göre pasif akıl, potansiyel olarak her şeyi akledebilir iken, A.Thomas'a göre insan aklı potansiyel olarak herşeyi akledebilir, diyerek A.Thomas'da Farabi etkisi açık olarak öne çıkmakta olduğu söylenebilir (www.ilm.org,21.01.2018,14:25).

-**Fatih Sultan Mehmet** (1432 -1481): Havan topunu icat eden yivli topları döküren **Tevhidi Düşünce** ilim geleneğinden hareketle özgün bilgi üretebilen mühendis kökenli padişahdır. Sultan Fatih'in mühendis kimliği ile kendi icadı olan ve adı “şahin” olan toplarının dökürmesi ile medeniyet –teknoloji ilişkisinin dünya siyasetine yön veren önemini ortaya koyan bir âlim sultandır. Döktürdüğü topların zamanın en ileri teknoloji niteliğini sahiptir. Bu topların ağırlığı 17 ton ve bakırdan dökülmüştür. Topların sur yıkıcı mermileri ise 1.5 ton ağırlığındadır. Bu mermilerin menzilleri ise 1 km kadar ileriye gidebiliyorlardı.

-Fergani ise: Doğum tarihi bilinmemekle birlikte 9. Yüzyılda yaşamış olup *Tevhidi Düşünce* ilim aklı üzerinden hareketle Ekliptik meylini ilk defa tespit eden Türk astronomi âlimidir. Batı'da Alfraganus olarak bilinir. Güneş'in yarıçapını hesap ederek, güneşin kendine göre hareketli olduğunu ilk ortaya koyan ilim adamıdır. Matematik, mekanik, astronomi alanlarında Batı'yı etkileyen görüşleri ortaya koymuştur (Çelik 2016 :45-48)

-Gıyasüddin Cemşid: Bir başka *Tevhidi Düşünce* âlimi olan ve doğum tarihi bilinmeyen ancak 15.yüzyılda (1429) da vefat eden matematik âlimi olan Cemşid, ondalık kesir sistemini bulmakla birlikte, cebir ve astronomi âlimidir. Allame Cemşid olarak bilinir (Ülken 1998 :266).

-Halid İbni Zeyd; Simya, madde dönüşümü-ruh terbiyesi ilişkisi üzerinden oluşan bir ilmi çalışma alanıdır. İslam Dünyasında *Tevhidi Düşünce* bilgi geleneği üzerinden ilk simya ilim adamı 8. Yüzyılda yaşamış olan Halid İbni Zeyd'dir (Koç Aydın 2008 (a):312).

-Harizmi: 8.yüzyıl sonu ile 9. Yüzyıl sürecinde yaşamış (780 - 850) *Tevhidi Düşünce* bilgi geleneği üzerinden İlk cebir kitabını yazan, cebiri sistemleştiren Türk ilim adamıdır. Harezmi aynı zamanda Batı'ya cebiri öğreten adı, algoritmaya isim olmuş olup, Avrupa'ya rakamları öğreten âlim bilginidir (Çelik 2016 :324-325).

-Hazini: 11. Yüzyılın sonlarında Türkistan'ın Merv şehrinde dünyaya gelip, 12. Yüzyıl ortalarında Horasan vefat etmiş ve tam ismi de *Abdurrahman El Mansur el Hazini olan Hazini, Tevhidi düşünce bilgi yöntemi üzerinden* yerçekimi ve terazilerle ilgili bilgiler konusunda açıklamalarda buluna alim-bilginidir. Hazinî kimya bilimine, fizikteki çalışmalarıyla, ölçü ve tartı teorilerine yaptığı katkı ile tanınır. Bu konuda *Kitab Mizan el-Hikme*(Toplayan Terazi) adlı çalışması İlim dünyasına yaptığı önemli bir katkı ortaya koymuştur (Unat 2008:377).Diğer bir önemli katkı ise ortaya koyduğu yerçekimi hakkındaki görüşleri ile olmuştur. Hazinî, Newton'dan 500 yıl önce, "her cismi yer kürenin merkezine doğru çeken bir güç" olduğunu ifade ederek, yerçekimi kanuna dikkat çekmiş Olduğu da belirtilir. Böylece Hazinî İslam ilim dünyasında Tevhidi Düşünce üzerinden fizik ilminin denge konusu üzerine ve hassas terazi oluşturmasa hidrostatik ilkeler alanında 11 ve 12. Yüzyıllar sürecinde yoğun ve özgün çalışmalar ortaya koymuştur (Unat 2008:377).

-Hazerfen Ahmed Çelebi: İlk uçma denemelerini, 10. yüzyıl Müslüman Türk âlimlerinden İsmail Cevheri'den ilham almış olan ve 17. Yüzyıl sürecinde yaşamış olan (1609-1640) Hazerfen Ahmet Çelebi, havada uçan ilk Türk'tür. Planörcülüğün ve hava taşıtlarının ilkel modellerinin ortaya koymuş olup, Türk havacılık tarihinin en önemli şahsiyetlerinden birisidir (Çelik 2016:324-325). Yaşadığı dönem itibarıyla Tevhidi Düşünce ilim geleneğinin akıl yapısı ve bilgi yönteminin topluma, düşünceye ve ilmi çalışmalara hâkim olması sonucu, Hazerfan Ahmet Çelebi'nin üretmiş olduğu ilmi teknik bilginin kaynağının İslam tevhit anlayışına bağlı olarak gelişmiş olduğu söylenebilir.

-**İbni Havkal**: Seyyah, coğrafyacı ve tarihçi olan İbni Havkal,10 yüzyılda yaşamış, 1000yıl önce “ ilmi değeri yüksek bir coğrafya kitabını yazmıştır (Çelik 2016:118).

-**İbni Heysem (965 -1051)**: İslam dünyasının en büyük fizikçisi, optik ilminin kurucusudur. Işık kuramını oluşturmuştur. Bu alanda Batılı bilginlere öncülük yapmıştır. “Göz ve görme sistemlerine açıklık kazandırmış” ilim adamıdır. Galile teleskopunun arkasındaki isim olarak belirtilir. Roger Bacon’ın (1214-1294), 1267 ‘de tamamlamış olduğu Opus Majus (Büyük Yapıt) çalışmasının 5.bölümü, *Tevhidi Düşünce* bilgi yöntemi ve geleneği üzerinde bilgi üreten İbni Heysem’den alıntı şeklindedir. İbni Heysem tüm zamanların en büyük fizikçilerinden olduğu kabul görmektedir(Çelik 2016 :141). Bu noktada İbni Heysem’ e göre “Evren bütün değişmelerine rağmen bir düzen ve bütün ayrıntılarına rağmen bir ahenk içindedir.(Sezgin 2018 :165). Buna göre İbni Heysem *Tevhidi Düşünce*ye dayalı bir evren anlayışını ilmi bir çerçeve ortaya koymuştur.

-**İbni Battuta (1304 -1369)**: Orta Çağın en büyük seyyahıdır. Rihlet-ü İbn Battûta adlı seyahatnamenin eserin sahibidir. Devrin en önemli seyyahlarında olup dünyayı dolaşmıştır. Yirmi beş yılı aşan seyahatleri ile Hac seyahati Afrika kıyıları, Mekke-İstanbul-Delhi güzergâhında Mısır, Suriye, Arap yarımadası, Irak, İran, Doğu Afrika, Anadolu, Kuzey Türk illeri, Doğu Asya, Hindistan Çin, Endülüs ve Sudan gibi ülkeleri görmüş, tanımıştır. Sonra da bu Seyahatlarının neticesinde, on dördüncü yüzyıl İslam dünyası ile Türk âlemini canlı levhalar halinde seyahatnamesine yansıtmıştır (Çelik 2016: 235-238).

-**İbni Baytar (1197-1248)**: yıllarında Endülüs’te yaşamış, Şam’da vefat etmiş, ortaçağın en büyük botanikçisi ve eczacısıdır. “En önemli eseri Cami (Kitab el-Cami’fi el-Adviyye el-Müfredah) dir. Cami 1758 yılında Latinceye çevrilmiş ve 19. yüzyıla kadar Avrupa’da kullanılmaya devam **edilmiştir**. Eserde, yaklaşık 300’ü tamamen kendi keşfi olan, 1400 farklı bitki ve ilacın ansiklopedik tanım ve tarifleri yer almaktadır. Çalışmalarında Tevhidi ilim yöntemi kullanarak hem deney hem de hem de gözlem yaparak günümüz modern araştırma tekniklerinin de temelini atmış bulunuyor (Çelik 2016 :213-214).

-**İbni Cessar (? - 1009)**: Cüzzam hastalığının sebep ve tedavilerini 900 sene önce açıklayan bu hastalığı ilk teşhis eden müslüman doktordur. “Tıbbî uygulamaları ve verdiği eserlerle kısa sürede aranan hekimler arasına giren Cessar’ın kitapları çok geçmeden Latince, Yunanca ve İbranice’ye çevrildi.

-**İbni Firnas (810 -888)**: Endülüs’lü Firnas uzayı temsil eden bir gök küresi kurduktan sonra, çok sonraları Avrupa’da astronominin gelişmesinde kullanılan temel teşkil eden unsurlardan birisi olan Sindhind tablolarının çizimi yapmıştır. Wright kardeşlerden önce yani onlardan yaklaşık 1023 sene önce ilk uçağı yapıp uçmayı gerçekleştiren âlim, insanlık tarihinde ilk defa *Tevhidi Düşünce* ilmi yöntemi kullanarak uçuşa girişiminde bulunmuş kişi olmasının yanında ayrıca cam sanayinin öncüsü konumundadır (Çelik 2016 :73).

-**İbni Haldun (1332-1406):** *Tevhidi Düşünce* ilim yönteminden hareket ederek; İçtimaiyat ilmini kuran, tarih felsefesini ilim haline getiren, şehircilik ilminin uzmanı çok yönlü içtimai ilim adamıdır (Bilgiseven 1994 :57).

-**İbni Karaka (? - 1100):** Dokuz yüz yıl önce torna tezgâhı yapan bilgin.

-**İbni Macit:** 15. Yüzyıl'da yaşamış ünlü bir denizci, coğrafyacı ve denizcilik bilginidir. Vasco da Gama onun bilgilerinden ve rehberliğinden istifade ederek Hindistan'a ulaştığı belirtilir. İbni Macit denizcilik bilgisini *Tevhidi düşünce* ilmi anlayışı ve yöntemi çerçevesinde Kur'an vahyi bağlamında oluşturmuştur. Örneğin "mensuh(iptal edilmiş), nasih(iptal edilen)gibi(Sezgin 2018: 193). İbni Macit, denizcilik ilminde pusulanın gelişimindeki önemli bir öncülüğü bulunmaktadır(-Sezgin 2018: 194).

-**İbni Nefis:** 13.yüzyılda yaşamış tıp ilminde derinleşmiş *Tevhidi Düşünce* bilgi geleneğinden ilim üreten bir İslam bilginidir. İbni Nefis, tıp ilmi yanında gramer, mantık, hukuk ilimleri ile de ilgilenmiş, *Tevhidi Düşünce* ilminin "bir"likçi yapısına göre ilim üretmiştir. Bu konuda çeşitli ilim dalları üzerinden de bilgiler üretmiştir (Kahya 2008 :349).

-**İbni Rüşd (1126-1198):** Büyük bir doktor astronom ve matematikçidir.(Sarıçam/Erşahin 2015:245)." Akinolu Thomas, açık ve net bir şekilde 503 kez İbn Rüşd'den alıntı yapmış ve bu yüzden **Averroist** (yani İbn Rüşdçü) olmakla suçlanmıştır.¹ Batı kendi bilim adamının adını Arapça bir isimle ilişkilendirmemek için latinceleştirmiştir. Yani İbn Rüşd dememek için **Averroist** demiştir"(www.ilm.org,21.01.2018, 14.23). Farabi'nin eserleri 12. Yüzyılda Latinceye çevrilmeye başlanmış ayrıca İbrani felsefesi üzerinde de kalıcı bir etki bıraktığı belirtilir(Çelik 2016: 200). İbn Rüşd 13. yüzyıl Avrupa'sına geniş ölçüde damgasını vurmuştur. Vefatından çok kısa bir süre sonra oluşan "**Latin İbn Rüşdçülüğü**" akımı ile 13. yüzyıldan 16. yüzyıla kadar devam eden sürede Avrupa entelektüel hayatına yoğun bir şekilde etki eder. Bu etkileri 17, 18 ve hatta 19. yüzyıla kadar sürdürmek mümkündür"(www.ilm.org,21.01.2018, 14.23).

-**İbni Sina (980-1037):** Türk ilim adamı olan İbni Sina,Tıp sahasında yazmış olduğu 40 makale ile bir taraftan doktorların sultanı, diğer taraftan felsefe alanında yazmış olduğu 150 makale ile ortaçağ Avrupa üniversitelerinde hatta 1650'lere kadar Avrupa üniversitelerinde 600 sene tıp alanında kitapları okutulan dahi doktor ve bilginidir. Batı'da Kindi'ye "*Alkindus*", İbni Heysem'e "Alhazen, İbn-i Rüşd'e "*Averroist*" adını vererek bunların Müslüman isimlerini kullanmayı perdeleyip bilginin ancak Batı'dan çıktığını göstermek için bu Batı'lı isimleri vermelerine İbn-i Sina'yı da eklemişlerdir. Batı'lılar İbn-i Sina'ya Müslüman ismi ile değilde Batı bilim düşüncesine kaynaklık eden bu düşünce adamına Batı kültürüne ait "*Avicenna*" ismini vermişlerdir(Ülken 1998:277). İmam-ı Gazaliye "*Al gazel*" diyerek, bu isimlendirmeler ile Batı zihniyeti, bilimin sadece kendilerinde oluştuğunu, İslam medeniyetinde ve *Tevhidi Düşünce* merkezli ilim adamlarından temel düşünce kurucu unsurlarını almadıklarını ifade etmek istemişlerdir. İbn-i Sina'nın hekimliği

o kadar özgün bir noktada bulunmaktadır ki, hastalık yayan küçük organizmaları civa ile tedavi etme yöntemi, Pastör' e ışık tutmuştur. Yine İbn-i Sina dış belirtilere dayanarak teşhis koyma tıp tekniği yanında, botanik, fizik ve zooloji ile ilgilenmiştir. Ayrıca İbn-i Sina'nın en büyük eseri "Şifa" adlı eseri Latinceye "Sufficient" adı ile çevrilmiş olup 16.yüzyılda basılmıştır.1912'de Max Horten tarafından Almancaya çevrildiği görülür. İbni Sina'nın ikinci büyük eseri olan "Necat" ise Latinceye N.Caramé tarafından çevrilmiş ve Roma'da 1926'da "metaphysica compendium" ismi ile yayınlanmış olduğu söylenebilir (Ülken 1998:277).

-İbn'ül Arabi (Muhyiddin İbn'ül Arabi) (1165-1239): Ekberîye Mektebinin kurucusu olan Endülüs'de (İspanya'da) dünyaya gelen İbn'ül Arabi 1239 senesinde vefat etmiştir. Astroloji sahasında derin bir ilme sahip olmakla birlikte, Tevhid ilmi düşünürleri arasında Arabi kadar değişik konular üzerinde eser yazmış bulunmaktadır (Ülken 2000: 121). Geniş sistemi, zaman zaman; felsefeye, fıkhıya, tasavvufa, kelama, hadise, şiire, gaybi (ledünni) ilimlerden istifa üzerine kurulmuştur. Tüm bu ilimleri aynı maksat etrafında tevhit sistemini oluşturmuştur (Ülken 1998:217).

-İbni Zuhr (1091-1162): "Endülüs'ün en büyük müslüman doktorlarından olup, asırlarca Avrupa'da eserleri ders kitabı olarak okutulmuştur.

-İbn Nefis (1213-1288): Anatomi uzmanı, küçük kan dolaşımını bulan,

Fizyolog, psikolog ve kozmolog olan ünlü İslam alimidir. Ortaçağ'ın en büyük fizyologu olarak bilinir (Çelik 2016:220).

-İbni Tufeyl (1106-1186):Bati'ya etkisi büyük olan düşünürlerdendir. Hayy b. Yekzan eseri 1349'da İbraniceye tercümesi yapıp,1671'de Arapça aslından latince'ye,1672'de Flamanca'ya tercüme edilmiştir. Daneil de Foe'nin Robinson Crusoe' eserini İbni Tufeyl bu eserinden esinlendiği belirtilir. İbni Tufeyl ayrıca John Locke, David Hume, Voltaire, J.J.Rousseau gibi pek çok aydınlanma düşünürlerinin düşüncelerine etki yaptığı belirtilir(Sarıçam/Erşahin 2105: 260-261).

-İbrahim Efendi (18yüzyıl): Osmanlılarda ilk denizaltıyı gerçekleştiren mühendistir.

-İbrahim Hakkı (1703-1780): 18.yüzyılda yaşamış Büyük bir içtimaiyyatçı, nesfiyatçı (psikolog), astronom ve fen adamıdır. En ünlü eseri Marifetnâme olup, burçlardan, insan fizyoloji ve anatomisinden bahsetmiştir. Tüm bu bilgileri *Tevhidi Düşünce* ilim geleneği ve yöntem anlayışı üzerinden oluşturmuş ilim adamıdır (Karışman 2010: 352).

-İdrisi (1100-1166): Yedi asır önce bugünküne çok benzeyen dünya haritasını çizen Türk-İslam medeniyetinin *Tevhidi Düşünce* merkezli coğrafyacısıdır.

-İmam-ı Gazzali (1058 - 1111): İslam'ın Tevhidi düşünürlerinin en keskin zekâlı ilim adamlarındandır. Gazzali; şüphecilik, felsefe tenkitler, isimcilik, aklın sınırlarını çözme yolundaki tenkitçi ilim geleneğine ilaveten, iktisada, ticaret hukuku, ahlak ve tasavvufa ait ilmi fikirleri hep tevhidi düşünce ilmi bilgi geleneği

içinde ele alarak, rasyonel Yunan felsefesine karşı çıkmış Tevhidi Düşünce merkezli Batı'yı etkilemiş bir ilim adamıdır(Ülken 2000: 40).

-**İsmail Gelenbevi (1730 -1791)**: *Tevhidi Düşünce* bilgi geleneği üzerinden bilgi inşasına sahip 18 yüzyıldaki Osmanlıların en güçlü matematikçilerindendir.

-**Kadızzade Rumi (1337 -1430)**: *Tevhidi Düşünce* bilgi geleneğine bağlı Osmanlı ve Türklerin ilk astronomu olan bir ilim adamıdır. Kadızzade Rumi, aynı zamanda çağını aşan büyük bir matematikçidir.

-**Abbas Vesim (Kambur) Efendi (? - 1761)**: Ünlü Türk ilim adamı, tıpcı Abbas Vesim Efendi, verem mikrobunu Robert Koch'dan 150 sene önce keşfeder (Balta,- Cahit,<http://www.islamansiklopedisi.info/18.03.2018>).

-**Kaşgarlı Mahmud (1008-1105)**: Kaşgarlı Mahmud 1008 yılında Kaşgar'da doğmuştur. Karahanlı hanedan soyundan gelen Kaşgarlı Mahmut, 11. yüzyıl ünlü Türk dil bilginidir. Dil-kültür üzerinden ortaya koyduğu eserleriyle dünya çapında tanınmış bir Türk-İslam medeniyetinin yazardır. *Divanû Lügati't-Türk* adlı eseri Türk dilindeki ilk ansiklopedi ve sözlük olup, Kaşgarlı Mahmud denildiğinde akla ilk gelen eser olmuştur. Eserlerin de Türk-İslam Tevhidi Düşünce anlayışını eserlerine yansıtan bir bakış açısı ile oluşturmuştur (Çelik 2016:169-170). Dil, ilim, medeniyet, kelim ilişkisini kurarak dünyaya bir dil, medeniyet ilişkisinin önemli bir örneğini ortaya koymuştur.

-**Katip Çelebi (1609 - 1657)**: Osmanlı bilginidir. 17 yüzyıl "Türk ilim dünyasında pozitif ve hür düşünceyi temsil eden en önemli simalarındandır. Tarih, coğrafya ve bibliyografya alanlarında önemli eserler vermiş" fikir adamıdır.

-**Kindi (801 - 872)**: İlgili sahasının çokluğu ve ilmi derinliği ile Batı'da Batılı gösterilme teşebbüsüne uğramış **Kindi, Batı'da "Alkindus"** ismi ile anılır (Çelik 2016:49). Böyle Kindi'nin yaptığı buluşlar İslam dünyasına değilde ancak Batılı bir isim bunları "yapabilirci" bir oryantalist mantıkla Kindi'ye yaklaşıldığı görülür. Kindi'ye göre *herşey birbirine göre izafilik taşır*. Bu durum aynı zamanda *herşeyin gözlemciye göre izafilik taşıdığına* ortaya koymaktadır (Çelik 2016:50). Böylece bu izafiliği Eniste'inden 1100 yıl önce ortaya koyarken aynı zamanda içtimai ilimlerin kültürel izafilik taşıdığına dayalı yöntem bilgisini de ortaya koymuş olduğu görülür. İbn-i Heysem'e kadar optikle ilgili eserleri kaynak olan Kindi, fizik felsefe ve matematik alanında yaptığı hizmetleri ile tanınmıştır. Kindi uzay geometrisinin kuruculuğunu yapmakla birlikte, kâinatın yuvarlaklığı üzerine risale çalışmaları yapmış ve psikofizyoloji olarak bilinen günümüzdeki ilim alanının kendi zamanında kuruculuğunu da yapmıştır. Kindi'nin 270 adet büyüklü küçüklü eseri kayıtlara geçmiştir (Çelik 2016 :51-53).

-**Lagarî Hasan Çelebi (17 yüzyıl)**: Evliya Çelebinin seyahatnamesine göre Osmanlı Devleti'nde füzeciliğin atası olup,1633'de roketle dikey uçuşu başarıyla gerçekleştirmiş ilk insan ve ilk defa füze uçan bilginidir (Kaçar,Mustafa,<http://www.islamansiklopedisi.info/18.03.2018>, 11:53).

7-19. Yüzyıl Sürecinde Te 7-19. Yüzyıl Sürecinde Tevhidi Düşünce'ye Göre Bilgi İnşa Etmedeki Öncü Türk-Bilgeleri vhidî Düşünce'ye Göre Bilgi İnşa Etmedeki Öncü Türk-Bilgeleri

-**Macriti (?-1007)**: Matematikte başkan kabul edilen Endülüs, Kurtuba'lı (Cordoba'lı) Matematikçi ve astronomdur. Matematik ve astronomi O'nun İmî çalışmalarıyla ancak özel bir ilim alanları olmuşlardır. Macriti'nin ilim geleneği kendisinden sonraki ilim adamlarını oldukça etkilemekle birlikte, Batı'nın matematik aklının gelişmesinde de Macriti'nin ilim geleneği etkili olmuştur.

-**Mevlana Celaleddini Rum-i (1207-1273)**: Mevlana, bugün Afganistan sınırları içerisinde yer alan Horasan yöresinin Belh şehrinde 1207 tarihinde doğmuştur. Türk-İslam medeniyetinin yetiştirdiği en önemli şahsiyetlerden biri olan Mevlana Önce Selçuklu Nizamiye medresesinde müderrislik yaparak akıl merkezli ilim de öne çıkmıştır. Ardından 1244'de Şems-i Tebrizi ile karşılaşarak tasavvuf yoluna girmiştir. Tasavvufi içerikle "hamdım, piştim, yandım" sözleriyle aşk ile Allah'a kavuşmaya böylece *Tevhidi Düşünce*'nin bütüncül bilgi boyutuna göre "bilmek, bulmak ve olmak" ledünni ilim yolculuğunu ortaya koymuştur. Mevlana, "*Gel gel yine gel, ne olursan ol yine gel. Yüz kere eğer tövbeni kırsan yine gel*" dizeleriyle, insanları dil, din, ırk, mezhep ayrımı gözetmeden, tevhidi birlik düşüncesi üzerinden insanlığı kardeş olmaya, barışa ve hoşgörüyü çağıran *Tevhidi Düşünce* merkezli bilginidir. 13. yüzyılda yaşamış olmasına rağmen eserleri ve düşünceleri çağları aşan Mevlana merhameti ve karşılıksız olan insan sevgisiyle sadece İslam âlemini değil, diğer dinlerdeki insanları da kendine hayran bırakmıştır. Çeşitli ilimlerle ilgilenen Mevlana simya ilmi –tasavvuf ilişkisi üzerinden insan karakteriolojisinin değer-sizden değerli (kâmil hale gelme)hale gelen dönüşümünün örneklerini bu ilim üzerinden ortaya koymuştur (Koç Aydın 2008 (b):337-338). Kendisinden sonra hem İslam dünyasını hem de Batı dünyasındaki düşünürleri etkilemiştir. Batı düşünürleri arasında Mevlana'dan en çok etkilenenlerden birisi de, modern siyaset biliminde "kutsal devlet" kavramıyla öne çıkan Hegel'dir. Hegel ile Mevlana arasında beş yüz yıldan fazla bir zaman aralığı vardır. Hegel'in iki ciltlik Mantık kitabı (Logic) 1812-1816 arasında yazılmış, Mesnevi 1256-1273. *Divan-ı Kebir* (Külliyat-ı Şems) daha da eski, 1244; Hazretin Tebrizli derviş Şems ile münazaralarından oluşur. İslam dünyasında diyalektik düşüncenin piri olarak tanınan Mevlana, Hegel'in öncüsüdür. Nitekim Hegel, 'Phänomenologie des Geistes' isimli eserine Mevlana'dan alıntılar eklemiştir, "mükemmel Celâttin Rumi" tanımıyla ululadığı düşünürün Tevhid açıklamasının "en saf ve ulvî açıklama" olduğunu teslim etmiştir"(<http://www.alevalatli.com.tr/> 22.01.2018).

- **Mes'ûdi (? - 956)**: Kıymeti ancak 18. 19. Yüzyıllarda anlaşılan büyük tarihçi ve coğrafyacı. Mes'ûdi günümüzden 1000 sene önce depremlerin oluş sebebini açıklamıştır. Mes'ûdi'nin eserlerinden yel değirmenlerinin de müslümanların icadı olduğu anlaşılmıştır. "Tenbih" adlı eserinde ilmi bilginin tekamülüne ve yöntemli araştırma tekniğine bu eserinde dikkat çekerek, Allah "Her bilenden daha üstün bir bilen vardır" ayetinden hareket ederek (Sezgin 2018: 172), *Tevhidi Düşünce* anlayışına bağlı ilmi bilgi birikiminin tekamülcü geleneğine vurgu yaparak tevhidi düşünce üzerinden ilmi bilgi yönteminin gelişmecî seyrini ortaya koymuştur

-**Mimar Sinan (1489 -1588)**: Seviyesine bugün dahi ulaşlamayan dahi mimar. Mimar Sinan tam manası ile bir sanat dâhisidir.

-**Nasirüddin Tusi (1200-1274)**; Batılı matematikçi ve astronomicilerin, eserlerinden en çok yararlandıkları İslam dünyası bilim adamlarının başında Nasreddin Tusi gelmektedir. Çeşitli ilmi alanlarda derinlikli bilgisinden dolayı “İnsanlığın Hocası” (ustad-ül beşer) unvanı ile anılmıştır. Tusi, trigonometri sahasında ilk defa eser veren, Merağa rasathanesini kurmuş olup bu rasathane, Doğu'nun en büyük rasathanesi olarak ün yapmıştır. Matematikçi ve astronom olmakla birlikte Tusi, felsefe başta olmak üzere astronomi, ahlak, tevhit konuları gibi farklı ilim dallarında, sayıları altmışı geçen eser ortaya koymuştur (Ülken 1998 :122-124).

-**Ömer Hayyam (1048- 1131Ç)**: Bir yandan Rubailerıyla ünlü olan Hayyam, aynı zamanda çok iyi bir matematikçi, filozof ve astronomdur. Bu yönleri ile Harezmi'yi aşmıştır (Güzelyüz, Ali “Ömer Hayyam'ın Eserlerine Bir Bakış” İst.Ünv. Şarkiyat Mecmuası Sayı 19 Yıl:2011-2,sf 51-62 Erişim tarihi; 27.01 2018, sf: 52, (<http://dergipark.gov.tr/>). Bu yönüyle Hayyam, üçüncü derece denklemlerin çözümü için konik parçaları kullanarak yöntem geliştiren ilk matematikçidir. Pascal üçgeni diye bilinen matematik kavramının esasında Ömer Hayyam'a ait olduğu belirtilir (Çelik 2016:188). Ayrıca $(a+b)^n$ ifadesindeki (n) tam sayı olduğu zaman açılımının katsayılarını ilk defa Ömer Hayyam tablo halinde vermiştir. Ondan altı yüz yıl sonra yaşayan Newton ve Pascal'a mal edilen binom formülünü de kendisi bulmuştur. Buna göre Newton formülünün keşfi de Ömer Hayyam'a ait olduğu söylenebilir(Güzelyüz, Ali “Ömer Hayyam'ın Eserlerine Bir Bakış” İst.Ünv. Şarkiyat Mecmuası Sayı 19 Yıl:2011-2,ss. 51-62, sf. 53, Erişim tarihi; 27.01 2018, (<http://dergipark.gov.tr/>).

-**Piri Reis (1465 -1554)**; 400 sene önce bu güne çok yakın dünya haritasını çizen büyük coğrafyacı. Amerika kıtasının varlığını Cristof Colomb'dan önce bilen ünlü denizcinin Amerika'yı gösteren Dünya haritaları ve Kitab-ı Bahriye adlı denizcilik kitabıyla tanınmıştır. Piri Reis eşsiz bir kartograf ve deniz bilimleri üstadıdır (<http://osmanli.site/27.01.2018>).

-**Şihabettin Karafi (?-1285)**: Orta çağın en büyük fizikçi ve *Tevhidi Düşünce* anlayışı üzerinden kurulan İslam hukuk metodolojisi âlimidir.

-**Takiyyüddin bin Maruf (1521-1585)**: Osmanlı Yükselme döneminde İstanbul rasathanesi ilk kuran,1559 'da ilk mekanik saati yapan(Sezgin 2018,s. 193), çağından çok ileride asrın önde gelen astronomi ilim adamıdır. Takiyuddin, sinüs, kosinüs, tanjant, kotanjant kavramlarının tanımı yapmış, ispatlarını göstermiş olup cetvellerini de hazırlamış önemli bir matematikçidir (Çelik 2016:312-313).

-**Uluğ Bey(1393 -1449)**: Timur'un torunu ve O'nun oğlu Şahrüh'un oğlu olan Uluğ Bey, çağının en büyük astronomu ve matematikçilerindedir. Buna göre Uluğ Bey, trigonometride yeni çığır açan ünlü bir Türk-İslam âlimi ve hükümdarıdır (Ülken 2000:267-268).

- **Yusuf Has Hacib (1017-1077)**: Türk-İslam tarihi ve kültürü açısından son derece önemli olan Kutadgu Bilig siyasetnamesini *Tevhidi Düşünce* bilgi geleneği bağlamında yazmış ilim adamıdır. 1018 'de Balasagun'da dünyaya gelmiştir. *Tevhidi Düşünce* bilgi geleneği üzerinde Kutadgu Bilig'i yazan Yusuf Has Hacib, dil kültür, edebiyat medeniyetimizin tevhidi siyaset zihniyeti açısından son derece önemli eserini siyasetname bağlamında ortaya koymuştur (Çelik 2016:159).

- **Zerkali (1029-1087)**: Endülüslü astronomdur. Zerkali, "Batlamyus'un aksine dünyanın gerçek yörünge noktası hareketini ve güneşin tadil merkezinin asırlık değişikliğe bağlı olduğunu keşfederek bunu kanuna bağlamıştır". Oysa Batlamyus, güneş sisteminin yörünge noktasını sabit olarak belirtmiştir. Ayrıca Batlamyus güneşin tadil merkezini de değişmez olarak ifade etmiştir. Batlamyus'un bu anlayışını ters çevirmiş, Batlamyus kuramına kuşku duyulmasına yol açmıştır (Çelik 2016:163-164). İslam'ın (*Tevhidi Düşünce*) anlayışına göre düşünen ilim adamıdır.

Kısmen burada isimleri anılan ve çeşitli çağlarda yaşamış Türk-İslam ilim adamlarına kaynaklık eden ve onlara öncü konumu veren ana şey, *İslam'ın özü olan tevhit anlayışı ve onun ilmi bilgi yöntemi olan Tevhidi Düşünce ilim geleneğidir*. Bu bilgi yöntemi İslam medeniyetinde; Gazzali, Mevlana, Ömer Hayyam, El Biruni, İbn'ül Arabi gibi *Tevhidi Düşünce* üzerinden bilgi üreten ve kendilerinden sonra Batı'yı etkileyecek ilim adamları ve ilmi düşünce geleneklerini ortaya çıkarmıştır. Batı'da özellikle 13. Yüzyıldan sonra beliren ve 18. Yüzyıla kadar devam eden filozoflar geçidine İslam'ın tevhit anlayışına göre bilgi üreten ilim adamlarının kaynaklık ettiği açık olarak görülür.

Buna birkaç örnek vermek gerekirse;

Topçu'ya göre Kant'ın ve Spinoza'nın ahlakları, insanın ilmi olarak Gazzali'nin "ihya-yı ulum" undan daha ileri gidememiştir. Ruhumuzu yeniden kazanarak ahlak üstüne bir medeniyet kurmak istiyorsak yine İslam ahlakı ve bilgi metodu olan *Tevhidi Düşünce* yöntemini benimsemeliyiz diyen Topçu, Kant ve Spinoza'nın bilgi anlayış ve yönteminin Gazza'li ekseni olduğuna dikkat çekmekte olduğu söylenebilir (Topçu 2010:166). Bu noktada bütüncül tevhit ilmi yöntemine karşın Batı'da tekçi (maddeci) tek bileşenle bilgi üretme genel yapısının dahi oluşmasında;

"Gazali- Descarte", "Gazzali- Spinoza", "Gazzali-Kant" etkilenmelerine bağlı olarak Descartes'in matematik üzerinden metodolojik vahdeti (birliği)nde Gazza'li etkisi görülmektedir (Bilgiseven 1994:35). Yine Spinoza'nın ;

- "Tanrı herşeyin yaratıcısıdır " anlayışı içinde bulunmasıyla O'nun "Tanrı" ve "Doğa" anlayış felsefesinde görülen örtük (batın/mana) ve açık (zahir/maddi) bütüncüllüğünün yöntemi" yanında,

- "Zihin" ile "hayal gücü" ve "saf mantıksal düşünme" ile "düşünceleri" bir araya getirmeye yönelik bütüncüllüğünü, rasyonalistleştirmeye yönelik bir çabayla ele almasında (Cevizci 2016 :278), Gazzali ve İbni Rüş'ün etkilerine bağlı olarak oluştuğunu ifade etmek mümkün gözükmektedir. (<http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/04.02.2018>).

Tevhidi Düşünce'nin önemli ilim adamlarından İbn'ül Arabi'ninde ;

-“İbn'ül Arabi (1165-1240)–Descartes (1596-1650)”,

-”İbn'ül Arabi-Kant(1724-1804)”,

- “Mevlana (1207-1273)- Hegel (1770-1831)”(<http://www.alevalatli.com.tr/>
22.01.2018),

-Hayvanları konuşurma sembolizmi üzerinden “Mevlana- La Fontane (1621-1695)”,

-Ada ve ütopya kültürü üzerinden Hay bin Yekzan modellemesi üzerinden “İbnü

Tufeyl (1105-1185)- Thomas More (1478-1535)”,

-“İbnü Tufeyl- Daniel Defoe'nin (1660-1731) Robinson Crouze”u,

- “İbni- Sina (980-1037)- Aquinaslı Thoma (1225-1274)”,

-“İbn-i Haldun (1332-1406)- Marks(1818-1883)(Bilgiseven 1994: 58),

-“El Biruni (973-1048)- Newton (1643-1727)”,

- “El Biruni- Galileo (1564-1642)”, (<https://www.biruni.edu.tr.01.01.2018>) etkileşimi, bilginin 19 yüzyıla kadar İslam medeniyetindeki *Tevhidi Düşünce* bilgi yönteminin hâkimiyetine ve Batı'da öncü filozofların bilgi inşası üzerindeki hâkimiyetlerine dikkat çekmektedir. Buna göre Türk-İslam ilim adamları çalıştıkları ilmi konularını, hep *Tevhidi Düşüncenin* ilim anlayışı, geleneği ve yöntemine göre oluşturulmuşlardır. 7-19 yy lar arasında bu yöntem ile ilim alanları ele alınarak “*Bilgi-İktidar-Tevhit*” üzerinden düşünenebilen Öğretim Üyesi/müderris/hem müderris hem de aynı zamanda sufi “ etkileşimi bağlamında özgün ilmi eserleriyle ileri medeniyet ve siyasal sistemi kurmuşlardır. Aynı ilmi yöntem çerçevesini günümüzde de cari olduğu düşünüldüğünde kendi özgün ilmi yöntemimizle *Tevhidi Düşünce ilmi yöntemini* bilen ilim adamları vasıtasıyla yeni sistem, “*inşa*” ve “*ihya*” edilebilir.

Sonuç:

Bütün bu anlatılanlar çerçevesinde günümüz Türkiye'sin deki "BİLGİ" anlayışının mevcut durumuna bakıldığında şöyle bir tablodan söz edilebilir;

Türkiye'de özellikle 1923 modernleşmesinden sonra başta "Düşünce Sistemi", "Bilim Anlayışı", "Eğitim Sistemi" ve "Siyasal Sistemin" değişmesine bağlı olarak Pozitivizm üzerinden bilgi üreten bir anlayış hâkim olmuştur. Bu bilgi anlayışını da siyasal yapının kabulleri doğrultusunda "salt akla dayalı bilgi üzerinden bilim" yapan öğretim üyeliği kurumunu oluşturmuştur. Bir medeniyette, toplumda, topluma yön veren "üst bilgi" o medeniyetin yahut toplumun üniversite kurumunda üretilir. Buna göre Türkiye'nin üniversitede kurumunda "modernist/pozitivist düşünce sistemi –liberal siyasal anlayış" ekseninin dayatmasıyla ; "üretilen bilgi", "tercih edilen bilgi yöntemi/metodoloji" ve buna bağlı toplum sisteminin belirlenmesine kullanılan "bilgi" ve bilgiyi üreten "bilim adamı", seküler- pozitivist temel bakış açısı üzerinden yetiştirilmiştir. Tabii olarak da bu öğretim üyesinin pozitivist düşünce yöntemi üzerinden aldırılmış/alınmış olduğu eğitim ve düşünce yapıyla; topluma, sisteme, üniversiteye, eğitim anlayışına, dünyaya, eşyaya hep bu yönden hareketle bilgi üretmek durumunda bırakılmıştır. Böylece öğretim üyesini pozitivist düşünceye yönlendirme ve düşünce yöntem dayatması ile Osmanlı sonrası "1.Yeni Türkiye", bu yeni pozitivist zihniyet temelli bilim üzerinden öğretim üyesinin üretmiş olduğu sistem bilgisi ile meşruiyet kazandırılmıştır. Buna göre "1.Yeni Türkiye" modernist sistem –liberal siyasal anlayış"ın tekçi bilgi egemenliği çerçevesinde, modernist –pozitivist bilgi yöntemi ve *buna göre bilgi üreten bilim adamı tipiyle*, Batı sistemine köklü olarak bağlandırılmıştır. Öte yandan da pozitivist öğretim üyesi yetiştiren "üniversite anlayışı ile de", kendi medeniyetinin özünü bilmeyen, ona göre bilgi üretmeyi ve bilgi üretme yöntemini/metodojisini unutturulmuş olan bir öğretim üyesi tipi de yeni nesil modernist öğretim üyesi olarak ortaya çıkartılmıştır. Bu yeni nesil öğretim üyesi kendi medeniyetini, medeniyet değerlerinin bilgi üretme yöntemini yani "Tevhidi Düşünce" bilgisi üzerinden düşünce ve bilgi üreten öğretim üyeliğinden uzaklaşmış, ona yabancılaşmıştır. Bu durum bir müddet sonrada sürekli tek taraflı bilgi ezberiyle de artık kendi medeniyetinin bilgi üretme anlayışını "küçümser" bir konumunu oluşturmuştur. Böylece modern Batı medeniyetinin arzu ettiği İslam medeniyeti, özgün Türk-İslam kültür anlayışına dayalı bilgisini artık üretemez, bu yönde düşünemez bir duruma sokulmuştur. Bu yolla bir medeniyet inşasının gerçekleşebilmesi için ancak "özgün kültür", "özgün düşünce", "bilgi üretme yöntemi" gibi unsurlardan oluşan gerçek artık görülemez kılınmıştır. Bu yolla da Tevhidi Türk-İslam medeniyetinin yeni, yön verici inşacı medeniyet olma vasfı ortadan kaldırılmış olmaktadır. Bunun tabii sonucu olarak da Tevhidi Türk-İslam medeniyetinin medeniyet inşa anlayışına "güven duyma" bunalımı ortaya çıkarılmış/çıkılmıştır. Buna göre obskuran-tizme (bilmesinlercilik) dayalı "görünüşte bir bilme üzerinden" ; öğretim üyesi, toplum ve özgün değerlerin gelişmesinin önü, "bildiğini sanan" bir kitle tarafından kapatılmış olmaktadır. Bu aynen Batılı müşteşriklerin (oryantalistlerin) İslam ve kültürümüz ile ilgili uzmanlaşmalarının (ilgilenmelerinin) dışında; örneğin bir

İngiliz, Fransız, Alman, İsrail, Rus, ABD’li ...bir öğretim üyesinin;

- İslam’ ı,

-O’nun ictimai düzen anlayışını,

-”*Tevhidi Düşünce*” dayalı bilgi yöntemini,

-*Tevhidi Düşünce*” ye dayalı bilgi yönteminin ’ilimlere nasıl bakıp, ne tür bir yöntemle bilgi ürettiğini bilmiyorsa,

Türkiye’de oluşturulan “ağırlıklı olarak ve genel temayül açısından” “Yeni Nesil Öğretim Üyesi”nin de aynen bu yabancı medeniyet değerlerine sahip öğretim üyeleri gibi İslam’a, “*Tevhidi Düşünce*” anlayışına o derece yabancılaşmış, yabancılaştırılmış olduğu açıktır. İşte tam bu durum da, esasında Batı medeniyetinin Türkiye’de tam da istediği gibi Türkiye’deki pozitivist modernist bilgi sistematiği, kendi değerlerine ve onun üzerinden düşünce üretmeye yabancılaştırılmış ama sözde özgür düşünen *bilim adamı tipi* ile kendi medeniyetini geliştiremeyen “üniversite” kurumunu ortaya çıkarmıştır. Böylece Batı medeniyetinin, Türkiye’deki yerli işbirlikçi kesimin eşgüdümü ile modern siyasal sistem dayatmasıyla “*Tevhidi Düşünce*” kök temelli “bilgi” yoksunluğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca bu yönde “**düşünce-bilgi**” üreten “ilim adamı”nın ortaya çıkartılmamasının/yetiştirilmesinin de bu yolla sağlandığı görülür. Bu ise bir medeniyetin/toplumun “gelişmesinin” önünün tıkanmasını resmi kanallar kullanılması yoluyla sağlandığını ortaya çıkarmakta olduğu söylenebilir. Buna göre Türk öğretim üyeliği yapısının var olan modernist siyasal sistem temelli pozitivist yöntem ile inşa edilmesine destek verilmesiyle Türkiye’de, Batı medeniyeti düşünce sistemine sahip öğretim üyesi tipi ile- pozitivist Yeni Nesil Türk öğretim üyesinin “benzeşme”nin sağlandığı görülmektedir. Buna göre kendi öz değerlerimize dayanmayan, milli ve manevi değerlerimize tamamen tezat bir durum ortaya koyacak şekilde “benzeşmeci”lik ve dolayısıyla bunlardan ”aktarmacılık” üzerinden bilimsel bilgi üretimi, bilim adamlarımızın kendi değerlerine yabancılaşmasını ortaya çıkarmıştır. Buradan da özellikle sosyal bilimcilerimiz vasıtasıyla bağımlı bilgi ve bağımlı ülke/toplum/medeniyet yapısının devamlılığı, “bilim-bilgi” bağıntısı üzerinden bilerek ya da fark etmeksizin sağlanmış olduğu söylenebilir. Fakat bu durumu fark edip yeni düşünce yöntemi rotasının Türkiye 21. Yüzyıl sürecinde çizebilmesi için “**düşünce yöntemi-toplum tipi- ilim adamı zihniyeti**” etkileşiminin son iki yüzyıllık serencamını ortaya koyabilen aşağıda üretilen tabloya dikkatle yoğunlaşmak gerekmektedir. Çünkü ancak 21. Yüzyıl yeni Türkiye’si yeni bilgi inşa eden Türk-İslam özgün düşüncesi ve yöntemi üzerinden yapılabilmemesi için bunun en azından akademik çevrede bilinmesi önem taşımaktadır. Buna göre:

Tablo1“Düşünce Yöntemi-Toplum Tipi- İlim Adamı Zihniyeti”

Yüzyıllar	Bilgi Yöntemi	Toplum Tipi	Öğretim Üyesinin Bilgi Zihniyeti
7.Yüzyıl-19. Yüzyıl Arası	Tevhidi Düşünceye Dayalı Bilgi Yöntemi	Tevhidi Düşünceye Dayalı ManaEtrafında Bütünleşmeci Ahlak Toplumu	Tevhidi Düşünceye dayalı Madde+Mana Bütüncülüğüne Göre Bilgi ve İlim dalları inşa eden öncü İlim Adamı
19.Yüzyıl	Pozitivist Bilgi Yöntemi	Modern Toplum	Salt Akılcılık üzerinden Pozitivist Düşünceye göre “Bilimsel” Bilgi inşasını gerçekleştiren“Bilim Adamı”
20. yüzyıl son çeyreği ile 21.yüzyıl arası	Hermonotik Bilgi Yöntemi	Post Modern Toplum	Salt akılcılıktan hareketle “din-kültür-değere” bakan rasyonelleştirilmiş dindarlık düşünce zihniyeti ile Bilgi üreten“Bilim Adamı”
<u>21.yüzyıl</u> <u>Yeni Türki-</u> <u>ye’si</u>	Tevhidi Düşünce Bilgi Yöntemi	<u>Yeni Ahlak Toplumu İnşası</u>	Tevhidi Düşünceye dayalı Madde+Mana Bütüncülüğüne Göre Bilgi ile Pozitivist birikimden çıkıp Tevhidi Düşünceye göre tevhidi mahreçli Yeni İlim dalları inşa eden “Öncü İlim Adamı”

Günümüz Türkiye’sinin de bu “geri bıraktırcı” vaziyetten çıkılabilmesi için “öncelikle” içinde yukarıdaki tablonun “**Düşünce Yöntemi-Toplum Tipi- İlim Adamı Zihniyeti**” bağlamında bulunulan durumunun” fark edilmesinin” gereği bulunmaktadır. Türkiye’de bilim insanlarının başta medeniyet kurucu nitelik olan; felsefe, sosyoloji, iktisat, psikoloji, siyaset bilimi, tarih felsefesi, hukuk, eğitim gibi sosyal bilim alanları başta olmak üzere, ilahiyat ve diğer sosyal ve beşeri bilim sahalarında, pozitivist bilgi içinden çalışmalarını sürdürdükleri bilinmektedir. Elbette bu sonucun Türkiye’de ortaya çıkmasında;

- Siyasal sistemin modernist-seküler sistemin siyasal tercihinine yönelik dayatmaları,

-Uzun yıllardan beri devam edegelen “eğitim sistemi” ve buna dayalı “pozivist aydınının bilimsel çalışmayı algılayış” şekli,

- “Küresel düzeyde bilimsel bilginin paylaşım anlayışı”,

- “Medyanın laisist tavrının” doğrudan etkili olan unsurlardan oldukları söylenebilir.

Söz konusu bu durumun tespiti üzerinden *ikinci adım olarak; Türkiye’de “olan “ bilgi yöntemi ile özgün manada “ olması gereken” ayırımının fark edilmesi önemli görülmektedir.* Bunun içinde “olan” ile “olması gereken”i İki farklı medeniyet kaynağından beslenen materyalist düşünce merkezli “modernist- pozitivist” ve *Tevhidî Düşünce*” anlayışlarından yola çıkan **yeni çalışmaların yukarıdaki tabloda dikkat çekilen hususlarda mukayeseli bakış üzerinden yapılması gerekmektedir.** Ancak bu “olan” ile “olması gereken” ayırımının kendine has değerleri yöntem ve kavram bazında özgünlüğü korunarak yapılma gereği bulunmaktadır. Fakat modernist-pozitivist bağlamda “bilimsel”(salt akla dayalı üretilen bilgi) ve *Tevhidî Düşünce* bağlamında “ilmi”(vahye dayalı akılcı bilgi üzerinden üretilen bilgi) çalışmaların ve ortaya çıkan eserlerin, farklı bakış açılarına göre yapılması gerekirken, maalesef Türkiye’de *bunun toplumda ve ilim camiasında fark edilmediği ya da yeterince önem verilmediği görülmektedir.* Nitekim yaklaşık 100 yıldır devam eden bu “fark ettirmeme“, “benzeşme” ve “yabancılaşma” neticesinde, Türk-İslam coğrafyasında, istisnalar hariç, önemli ve özgün medeniyet inşa ve ihya edici ilmi çalışmalar ortaya konamamıştır. Ancak Batı’ da materyalist düşünce-pozitivist anlayışa göre ortaya konan yeni çalışmaların tasdiki veya taklidi yapılmaya çalışılmıştır.

Bütün bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda, Türk-İslam medeniyetinde tüm ilmi alanlarda, “*Tevhidî Düşünce*” anlayışına kendi medeniyet değerlerimizden beslenen *ilmi bilgi üretilmesi gerekliliği* ne duyulan ihtiyaç acil olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, “*Tevhidî Düşünce*”ye dayalı ilmi bilginin olabildiğince tüm ilmi alanlarda “inşa” ve “ihya” edilme sürecinin başlatılmasına yönelik ilmi çalışmalara ve “*Tevhidî Düşünce*” üzerinden tüm evrene, eşyaya, ilim alanlarına bakabilen özgün düşünebilen hem “inşa”cı ve hem de “ihya”cı öğretim üyelerine her zamankinden çok daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durumu günümüzde yoğun pozitivist bilgi yüklemesi ve hâkimiyetinden çıkıp, özgün milli ve manevi mahreçli ilmi bilgi üretilmesi ihtiyacını acil olarak ortaya koymaktadır. Bu ihtiyacın ivedilikle giderilmesi için Türk-İslam medeniyetinin 7. yüzyıldan 19.yüzyıla kadarki siyasal ve ictimai ve sistem yapı üstünlüğü ancak ilmi bilgi ile sağlanmış olduğunun ilmi olarak ortaya konulmasını gerekli kılmaktadır. Söz konusu zaman aralığında *Tevhidî Düşünce* ilmi yöntem anlayışına göre bilgi üretmiş ilim adamları ve ilmi geleneğinin ortaya konması için bu zaman aralığına denk düşen bazı ilim adamları ve onların kurmuş olduğu öncü ilim sahalarına dikkat çekmek gerekmektedir. Bundan dolayı 7-19 yüzyıllar arasında *Tevhidî Düşünce* bakımından ilmi bilgi üreten ilim adamlarından bazılarını, ürettikleri özgün bilgi ile Türk-İslam medeniyetinin düzenini, sistemini, ictimai yapısını ve teknik dünya boyutunun birikimini gözler önüne sermek önem taşımaktadır. Çünkü Türkiye’deki moder-

nist hâkim bilim geleneğinin temel kabulünün zıttına, tüm bilginin 19.yüzyıl ve sonrasında pozitivism ve pozitivist bilim adamlarının eseri olmadığına dikkat çekilme ihtiyacı bulunmaktadır. Sonuç olarak bu çalışmada Türkiye'nin 21. yüzyıl sürecinde **2. Yeni Türkiye inşa ve ihyası amacıyla;** kendi medeniyetine, onun ilmi yöntem ve ilim adamlarının varlığına “güven” duymayı sağlamanın bir gerekliliği olarak örnek ilim adamları üzerinden Türk-İslam medeniyetinin ilim, ilmi düşünce, özgün düşünebilen ilim adamı birikimi üzerinden bir çerçeve çizilmiştir.

Kaynakça:

BİLGİSEVEN, A.K., (1994), **Sosyal İlimler Metodolojisi**, 4. Baskı, İstanbul; Filiz Kitabevi.

BRAUDEL, Ferdinand, (2004), **Maddi Uygarlık, Mübadele Oyunları**, Çev; M.A.Kılıçbay, 2.Baskı. Ankara: İmge Yayınları.

BRAUDEL, Ferdinand, (2001). **Uygarlıkların Grameri**. Çev; M.A.Kılıçbay, 2.Baskı. Ankara: İmge Yayınları.

CEVİZCİ, Ahmet,(2016), **17.yüzyıl Felsefesi**,4.Baskı, Felsefe Tarihi-3, İstanbul,Say Yayınları.

COMTE, Aguste (1964), “The proggres of Civilization trough Three States”, **Social Change**. Newyork-London Edit.Amitai and Eva Etzioni, Basic Books. S:15-20.

Çelik, Emir, (2016), **Dünyayı Değiştiren Müslüman ve Türk Bilim Adamları**. Ankara: Tutku Yayınları.

DEMİR, Remzi/TOSUN,A.Rıza,(2008), “Salih Zeki Bey’in İslam’da Matematiksel Bilimler Tarihi”, **Ortaçağ İslam Dünyasında Bilim ve Teknik Makaleler**. Ed. Yavuz Unat. Ankara: Lotus Yayınları,S:15-41.

İMAM GAZALİ,(2015), **Hak Yolunun Esasları**. Çev. D. Selvi. İstanbul: Semerkant Yayınları.

FARUKİ, İ. R.,(2017), **Tevhid** Düşünce ve Hayata Yansımaları. Çev: E. Okumuş. İstanbul: Mahya Yayınları.

GAZZALİ MUHAMMED,(Tarihsiz) **El Tecrid Fi Kelime Tüt Tevhid Risalesi ve Şerhi**. Çev: Seyyid Muhammed. İstanbul: Kitsan Yayınları.

GENÇ, Mehmet (2000). **Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi**. İstanbul: Ötüken Yayınları.

KARIŞMAN, Selma, (2010), **Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Adam Smith “Marifet “ ve “Zenginlik” Arasında İki Düşünce İki Dünya**, İstanbul: Ötüken Yayınları.

KAHYA, Esin,(2008), İbni Nefis ve Eseri El Mucez, **Ortaçağ İslam Dünyasında Bilim ve Teknik Makaleler**. Ed. Yavuz Unat. Ankara: Lotus Yayınları. S:349-362.

KOÇ Aydın, A. (2008a), İslam Dünyasında Simya ve Kimya. **Ortaçağ İslam Dünyasında Bilim ve Teknik Makaleler**. Ed. Yavuz Unat. Ankara: Lotus Yayınları. S:307-329.

KOÇ Aydın, A. (2008b), Simyada Dönüşüm ve Mevlana’da Manevi Yolculuğun Aşamaları, **Ortaçağ İslam Dünyasında Bilim ve Teknik Makaleler**, Ed. Yavuz Unat. Ankara: Lotus Yayınları. S.330-348.

SARIÇAM, İbrahim/ERŞAHİN, Seyfettin,(2015), İslam Medeniyeti Tarihi, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, No:524.

SEZGİN, Fuad,(2018), **Bilim Tarihi Sohbetleri**, Söyleşi: S.Turan, 18. Baskı, İstanbul:

Timaş Yayınları

ŞİMŞEK, Osman, (2013), Türk Girişimciliğinin Sosyolojisi. 2. Baskı. Ankara: Otorite Yayınları.

ŞİMŞEK, Osman, (2016), **Medeniyet ve Sistem İnşa Edici Vasfıyla Tevhidi Düşünce**, Ankara: İlmi ve Metodolojik Araştırmalar Derneği (İLMAR) Yayınları.

TOPÇU, Nurettin, (2010), **Yarıncı Türkiye. Bütün Eserleri -2**, Yayına Hazırlayan: E.Elverdi-İ.Kara, İstanbul: Dergah Yayınları.

UNAT, Yavuz, (2008), Türk Mühendis Cezeri'nin Makine Yapımında Yararlı Bilgiler ve Uygulamalar Adlı Yapıtı ve Teknoloji Tarihindeki Yeri, **Ortaçağ İslam Dünyasında Bilim ve Teknik Makaleler**, Ed: Yavuz Unat, Ankara: Lotus Yayınları. S:363-391.

ÜLKEN, H. Z. (1998), **Eski Yunan'dan Çağdaş Düşünceye Doğru İslam Felsefesi Kaynakları ve Etkileri**. 5. Baskı. İstanbul: Ülken Yayınları.

ÜLKEN, H. Z. (2000), İslam Düşüncesi, Türk Düşünce Tarihi Araştırmalarına Giriş. 3. Baskı. İstanbul: Ülken Yayınları.

YILDIRIM, Cemal,(2001), **Bilim Tarihi**, 7. Baskı, 2001,İstanbul:Remzi Kitapevi.

(AyşegülDemirhanErdem, <http://www.islamansiklopedisi.info/>, 29.03.2018, 12:44).

(Balta,Cahit,<http://www.islamansiklopedisi.info/18.03.2018>).

(Kaçar,Mustafa,<http://www.islamansiklopedisi.info/18.03.2018>, 11:53),

(www.ozgundusunce.org.6.02.2018,13:37),

(<https://www.biruni.edu.tr>.01.01.2018, 11:31

(<http://www.ilmar.org>,21.01.2018,14:259),

(<http://www.alevalatli.com.tr/> 22.01.2018, 14:27),

(<http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/>04.02.2018,22:29),

(Güzelyüz, Ali “Ömer Hayyam'ın Eserlerine Bir Bakış” İst.Ünv. Şarkiyat Mecmuası Sayı 19 C:(2011-2) s: 51-62 Erişim tarihi; 27.01 2018, (<http://dergipark.gov.tr/>).

(<http://osmanli.site/>27.01.2018, 21 29),

Extended Abstract:

It is known that the origins of modern Western knowledge are based on the knowledge produced during the 7th-8th century by the Turkish-Islamic scholars who were dedicated followers of **Tawhid Thought**. Although the world is in the primitive (theological) period until the 13th century according to the modern sociological understanding of A. Comte, there is an Islamic civilization dominating the world political system with its most advanced scientific knowledge from the 7th century until the 13th century and even until the 19th century. Indeed, the period between the 5th and the 13th century is the dark period of the West itself. In this period; it is clear that the Western world did not have the qualifications such as producing original knowledge, having qualified knowledge, and building knowledge. In the light of this information, the source of knowledge in this time period is the knowledge based on **Tawhid Thought** which provides the advanced structure of Islamic civilization and the Turkish-Islamic scholars who act from this point of view.

Tawhid is the essence of Islam. Tawhid determines the main law of universe operation. Accordingly, everything in the universe works according to the law of Tawhid. **Tawhid Thought** is Islam's way of building knowledge. Human and society constitute thought and knowledge according to the understanding of the tawhid. Thus, everything related to all ictimai (social) knowledge is constructed according to the method of knowledge of the tawhidi thought. No civilization would ever rule over other civilization without its original knowledge system. Therefore, Islam has built original and pioneering scholars with the tawhidi thought-based method of knowledge. These scholars also built original knowledge in all wisdom through the **Tawhidi Thought** method. According to Turk-Islam civilization has a structure which qualification of holistic knowledge accord to methodology of tawhid thought on all ictimai (social), political, cultural, technical, medicine etc just as knowledgeable information. Because, according to tawhid understanding, ictimai (social) order (system) states a different standing, looking and examination between tawhid-based wisdoms (iktisat/economy), siyaset/politics), education, ictimaiyat/sociology, ruhiyyat/psychology), history/philosophy of history) and against the construction of sciences according to positivist understanding of sciences which were produced by pure mind of man who is created adventitiously (materialist philosophy, natural philosophy, sociology, psychology, politics, economy, ...). According to this, tawhid and **Tawhid Thought** understanding as being wisdom method based on tawhid and materialist thought produced by pure mind of man who is created adventitiously and also limited and its positivist scientific understanding are very different from each other and have dissimilarities. Depending on this, Islamic umran (civilization) and Islamic culture have a character that includes analytic and descriptive capacity and a "knowledge method" of its own in its construction. This "knowledge method" is stated as being knowledge method based on **Tawhid Thought** by us. Thus, according to **Tawhid Thought** understanding of knowledge method as being the essence of Islam, main structures of understanding of culture and umran (civilization) of Islam are formed.

In this study, the explanation period of existing reality by means of theoretical base structure set up within the knowledge method based on **Tawhid Thought** are important for being freed of the pressure of positivist knowledge and thought that are intense and directing of knowledge production world of Turkey and for the questions of how and why the necessity of concentrating on the “**Tawhid Thought**” centered knowledge, thought and içtimai (social) system production. Because, the most basic and urgent need of Turkey in the first quarter of 21st century is the need that is construction of wisdom knowledge according to its own civilization values with reference to the systematic of authentic (tawhid) thought.

Within this context, the most crucial factor for the meeting of this need is academician who will produce knowledge by means of **Tawhid Thought** method. That is, the most primary need of Turkey that should be met is the meeting of the need for the lack of academician (alim) who will produce knowledge according to **Tawhid Thought** knowledge method. For the realization of this, the emphasis for the systematic construct of existing **Tawhid Thought** centered wisdom fields and wisdom sub-fields is the first basic quality of “elevating” centered movement. There is a need for the construct of authentic knowledge method by keeping in mind the “mockery” effect of modernizing materialist thought on our civilization created by means of “Social Thought and Social Sciences” from the 19th century to up to date. For the realization of this,

19th century “Ottoman State- Modernist 1st New Turkey”, it is needed that the change of social thought from the inside must be revealed by means of politics, bureaucrats, local-comprador intellectuals and academicians producing positivist knowledge in relation to “how” and what kind of knowledge method used for it. Because, this approach is important for “thought method determines intellectuals’ direction of knowledge construction”. On the other side, at the very same time (concurrently), the standing of opponent civilizations as being in the first place British, French and German thought system from the outside; it is very crucial to see and know that how the stated process developed by means of the effects of the outlook perception of thought, politics, consciousness of history and economics. The stated condition must be indicated by critical method. So that, the depth and subtlety of the subject could be become known within a systematical outlook by this way. For this, first of all, by examining Islamic civilization within the period from 7th century when it developed to 19th century, it must be stated how Muslim Turks by means of producing knowledge based on authentic “**Tawhid Thought**” knowledge method directed the world politics. The scholars within this period in the name of Islam civilization, set up “knowledge and wisdom” *relation* by “**Tawhid Thought**” understanding of knowledge method; development, producing new things and inventing and also achieved themselves and their civilization. Islamic civilization achieved this superiority by constructing the relation of “knowledge-wisdom-power” of its scholars according to “**Tawhid İctimai(Social)/Thought**” understanding. Because of the fact that the first order being “Read” is the starting point that gives way to this. On this understanding, the construction of societal system from “*the*

reading” of everything (all wisdoms and objects) *according to* “**Tawhid Thought**” *wisdom understanding* by means of its “knowledge-power” model’s frames made up of its directing of active world politics in the period of 1200 years from the 7th century to the beginning of 19th century. In fact this success was realized by the reading of everything in terms of tawhid-centered according to ictimai/social thought and knowledge understanding of wisdom tradition of **Tawhid Thought**. At this point, scholars who enabled this and their knowledge construction method based on **Tawhid Thought** played most important roles.

In this context, the main purpose of this study is to reveal the scientific evidence showing that the original knowledge and knowledge management which was produced by Turkish-Islamic scholars especially from the 7th century until the 19th century forms the knowledge roots of the Western civilization.

Keywords: Tawhid, Tawhid Thought, System, Wisdom, Science, Intellectual